

Nr 2 (93) – B Rok 16

Marzec-Kwiecień 2010

KOŚCIÓŁ RZYMSKOKATOLICKI NA UKRAINIE

Wołanie z Wołynia *Воання з Волині*

Pismo religijno-społeczne Rzymskokatolickiej Diecezji Łuckiej

Dwumiesięcznik **Wołanie z Wołynia** – *Воання з Волині*
Pismo założone w 1994 roku. Założyciel i wydawca: Parafia Rzymskokatolicka
pw. Wniebowzięcia Najświętszej Maryi Panny w Ostrogu na Wołyniu.

Redaktor naczelny: ks. Witold Józef Kowalów.

Redakcja: Irena Androszczuk, ks. Władysław Czajka, Irena Dejneka,
ks. Grzegorz Draus, ks. Józef Kozłowski, Ludmiła Poliszczuk,
ks. Waldemar Szlachta, Inna Szostak, ks. Andrzej Ścisłowicz.

Redakcja publikuje materiały nie zawsze podzielając poglądy ich autorów.

Zamieszczone w piśmie materiały mogą być przedrukowywane z podaniem źródła.

Adres redakcji:

✉ вул. Кардашевича, 1
35800 м. Остріг, Рівненська обл.
Україна

☎ & Fax + 380 (3654) 2-30-38

E-mail: vykovaliv@gmail.com

Świadectwo rejestracji: RW nr 187
z 15 maja 1997 r.

ISSN 1429-4109

Wydawca wersji polskojęzycznej:

✉ Ośrodek “Wołanie z Wołynia”,
skrytka pocztowa 9, 34-520 Poronin
<http://www.wolaniecom.parafia.info.pl/>

**Czasopismo dofinansowano ze środków
Senatu RP dzięki pomocy
Fundacji**

“Pomoc Polakom na Wschodzie”.

Dobroczynców prosimy o wpłaty na konto:
Stowarzyszenie Ośrodek

“Wołanie z Wołynia”

PBS. ZAKOPANE O/BIAŁY DUNAJEC
nr 77 88210009 0010 0100 1892 0001

“Wołyński Słownik Biograficzny”:

<http://wolynskisloownikbiograficzny.blox.pl/>

“Dziennik pisany nad Horyniem”:

<http://ostrog.blox.pl/>

SPIS TREŚCI

- s. 3: Janusz M. PALUCH, *Irena Sandecka nie żyje*
s. 4-7: *Zginęli w Lasku pod Smoleńskiem
w drodze do Katynia*
s. 7-10: Ks. Witold Józef KOWALÓW, *Bolesna strata.
Tragedia w 70. rocznicę Zbrodni Katyńskiej*
s. 11-12: Ks. Mieczysław MALIŃSKI, *Specjalizacja*
s. 13-14: Michał KOWALUK, *Katyń – pamiętamy.
Dwa „dęby pamięci” posadzono w Ostrogu*
s. 15-16: Teresa ŁUKASZEK, *Jeszcze o ks. Aleksandrze
Puzyrewiczu*
s. 17-19: Maciej DANCEWICZ, *Księżeczka nr 219. Ukraińiec
ocalił odnalezione w piecu dawnej plebanii
dokumenty porucznika Lipińskiego*
s. 19-20: PAP, Bronisława Orawiec-Löffler
s. 21-41: Ks. Witold Józef KOWALÓW, *Ostrogska Lista
Katyńska. Mieszkańcy Ostroga i okolicy, którzy
zginęli z rąk NKWD w Katyniu, Charkowie,
Miednoje i innych miejscach kaźni*
s. 42: *Życzenia świąteczne*
s. 43-44: Krzysztof KOŁTUN, *Krzyż – drzewo kwitnące*
s. 45: *Kronika Parafii Ostrogskiej*
s. 46-48: Krzysztof Rafał PROKOP, *Marcin Szyszkowski
1604 –1607*
-

Odeszli

IRENA SANDECKA NIE ŻYJE

25 marca 2010 r. w Krzemieńcu zmarła Irena Sandecka, legendarna działaczka na rzecz polskości i polskiej kultury. Za kilka dni, 1 kwietnia, ukończyłaby 98 lat.

Mieszkała w domu, w którym żył twórca i dyrektor Ogrodu Botanicznego w Krzemieńcu, profesor Wilibald Besser. Ten dom w testamencie zapisała Wspólnocie Polskiej, która była dla Niej gwarantem tego, że po Jej odejściu służyć będzie Polakom i polskiej kulturze. Przez lata była strażniczką polskości w mieście Juliusza Słowackiego, opiekunką grobu jego matki. Była poetką opiewającą piękno owianej legendami Góry Królowej Bony, nauczycielką i autorką ręcznie napisanego i ilustrowanego, legendarnego już „Elementarza Krzemienieckiego”. Gdy wybuchła II wojna światowa, wróciła do Polski, do Lwowa, z Belgii, gdzie pracowała z tamtejszą Polonią, by stanąć w obronie ojczyzny. Po sowieckiej agresji 17 września 1939 r. znalazła się w rodzinnym Krzemieńcu. W czasie wojny pracowała w konspiracji, niosąc pomoc Polakom poszkodowanym przez nacjonalistów ukraińskich. Mieszkańcy jednej z polskich wiosek, uciekający przed oddziałami UPA, zawdzięczali jej życie (zorganizowała im eskortę wojsk niemieckich). Udało Jej się także wywieźć kilkadziesiąt polskich dzieci, uratowanych z ukraińskich pogromów, do Krakowa. Ich rodzice zostali zamordowani.

Po wojnie wraz z matką została w Krzemieńcu. Opiekowała się kościołem, prowadziła kościelny chór, uczyła dzieci nie tylko języka polskiego, także polskości. Po upadku ZSRR była jedną z założycielek Towarzystwa Odrodzenia Kultury Polskiej im. Juliusza Słowackiego w Krzemieńcu. Wraz z Jej odejściem skończyła się w Krzemieńcu cała epoka. Żyć będzie Jej dzieło, ale czy znajdzie opiekuna, godnego następcę Ireny Sandeckiej?

Janusz M. Paluch

„Niech żywi nie tracą nadziei”

Fot. Archiwum

Żałoba

ZGINĘLI W LASKU
POD SMOLEŃSKIEM
W DRODZE DO KATYNIA

Z głębokim żalem przyjęliśmy wiadomość o katastrofie lotniczej pod Smoleńskiem, w której zginął Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej Prof. Lech Kaczyński, a także wybitni przedstawiciele życia publicznego, towarzyszący Panu Prezydentowi.

W sobotę, 10 kwietnia 2010 r. w Lasku pod Smoleńskiem w drodze do Katynia, na pokładzie samolotu TU-154, zginęli:

Lech KACZYŃSKI
Prezydent RP

Maria KACZYŃSKA
Małżonka Prezydenta RP

Ryszard KACZOROWSKI
b. Prezydent RP na Uchodźstwie

Joanna AGACKA-INDECKA
prezes Naczelnej Rady Adwokackiej

Ewa BĄKOWSKA
wnuczka Gen. bryg. Mieczysława Smorawińskiego, przedstawicielka Rodzin Katyńskich

Gen. broni píl. Andrzej BŁASIK
dowódca Sił Powietrznych RP

Krystyna BOCHENEK
wicemarszałek Senatu RP

Anna Maria BOROWSKA
przedstawicielka Rodzin Katyńskich

Bartosz BOROWSKI
przedstawiciel Rodzin Katyńskich

Gen. dyw. Tadeusz BUK
dowódca Wojsk Lądowych RP

Abp gen. bryg. Miron CHODAKOWSKI
prawosławny Ordynariusz Wojska Polskiego

Czesław CYWIŃSKI
prezes Zarządu Głównego Światowego
Związku Żołnierzy AK

Leszek DEPTUŁA
poseł na Sejm RP

PPłk. Zbigniew DĘBSKI
członek Kapituły Orderu Wojennego
Virtuti Militari

Pan Grzegorz DOLNIAK
poseł na Sejm RP

Katarzyna DORACZYŃSKA
pracownik Kancelarii Prezydenta RP

Edward DUCHNOWSKI
sekretarz generalny Związku Sybiraków

Aleksander FEDOROWICZ
tłumacz języka rosyjskiego

Janina FETLIŃSKA
senator RP

Jarosław FLORCZAK
funkcjonariusz Biura Ochrony Rządu (BOR)

Artur FRANCUZ
funkcjonariusz BOR

Gen. Franciszek GAĞOR
szef Sztabu Generalnego WP
(Wojska Polskiego)

Grażyna GĘSICKA
poseł na Sejm RP

Gen. bryg. Kazimierz GILARSKI
dowódca Garnizonu Warszawa

Przemysław GOSIEWSKI
poseł na Sejm RP

Ks. prałat Bronisław GOSTOMSKI
przedstawiciel Rodzin Katyńskich

Mariusz HANDZLIK
podsekretarz Stanu w Kancelarii Prezydenta
RP

Ks. prałat Roman INDRZEJCZYK
kapelan Prezydenta RP

Paweł JANEKZEK
funkcjonariusz BOR

Dariusz JANKOWSKI
pracownik Kancelarii Prezydenta RP

Izabela JARUGA-NOWACKA
posłanka na Sejm RP

O. Józef JONIEC
pijar, prezes Stowarzyszenia „Parafiada”

Sebastian KARPINIUK
poseł na Sejm RP

Wiceadmirał Andrzej KARWETA
dowódca Marynarki Wojennej RP

Mariusz KAZANA
dyrektor Protokołu Dyplomatycznego MSZ

Janusz KOCHANOWSKI
rzecznik praw obywatelskich

Gen. bryg. Stanisław NAŁĘCZ-KOMORNICKI
kanclerz kapituły Orderu Wojennego Virtuti
Militari

Stanisław Jerzy KOMOROWSKI
wiceminister, Podsekretarz Stanu w MON

Paweł KRAJEWSKI
funkcjonariusz BOR

Andrzej KREMER
podsekretarz Stanu w Ministerstwie Spraw Za-
granicznych

Ks. Zdzisław KRÓL
kapelan Warszawskiej Rodziny Katyńskiej
(1987-2007)

Janusz KRUPSKI
kierownik Urzędu do Spraw Kombatantów i
Osób Represjonowanych

Janusz KURTYKA
prezes Instytutu Pamięci Narodowej

Ks. Andrzej KWAŚNIK
kapelan Federacji Rodzin Katyńskich

Gen. broni Bronisław KWIATKOWSKI
dowódca operacyjny Sił Zbrojnych RP

Wojciech LUBIŃSKI
lekarz prezydenta RP

Tadeusz LUTOBORSKI
przedstawiciel Rodzin Katyńskich

Barbara MAMIŃSKA
osoba towarzysząca

Pani Bożena MAMONTOWICZ- ŁOJEK
prezes Polskiej Fundacji Katyńskiej

Stefan MELAK
prezes Komitetu Katyńskiego

Tomasz MERTA
podsekretarz stanu w MKiDN

Dariusz MICHAŁOWSKI
funkcjonariusz BOR

Stanisław MIKKE
wiceprzewodniczący Rady Ochrony Pamięci

Walk i Męczeństwa (ROPWiM)	Andrzej SARIUSZ-SKĄPSKI prezes Federacji Rodzin Katyńskich
Aleksandra NATALLI-ŚWIAT posłanka na Sejm RP	Wojciech SEWERYN przedstawiciel Rodzin Katyńskich
Janina NATUSIEWICZ-MIRER osoba towarzysząca	Sławomir SKRZYPEK prezes Narodowego Banku Polskiego
Piotr NOSEK funkcjonariusz BOR	Leszek SOLSKI przedstawiciel Rodzin Katyńskich
Piotr NUROWSKI prezes Polskiego Komitetu Olimpijskiego	Władysław STASIAK szef Kancelarii Prezydenta RP
Bronisława ORAWIEC-LÖFFLER przedstawicielka Rodzin Katyńskich	Jacek SURÓWKA funkcjonariusz BOR
Ks. ppłk Jan OSIŃSKI ordynariat polowy WP	Aleksander SZCZYGŁO szef Biura Bezpieczeństwa Narodowego
Ks. płk Adam PILCH ewangelickie duszpasterstwo polowe	Jerzy SZMAJDZIŃSKI wicemarszałek Sejmu RP
Katarzyna PISKORSKA przedstawicielka Rodzin Katyńskich	Jolanta SZYMANEK-DERESZ posłanka na Sejm RP
Maciej PŁAŻYŃSKI Prezes Stowarzyszenia „Wspólnota Polska”	Izabela TOMASZEWSKA pracownik Kancelarii Prezydenta
Ks. Bp. gen. dyw. Tadeusz PŁOSKI ordynariusz polowy Wojska Polskiego	Marek ULERYK funkcjonariusz BOR
Agnieszka POGRÓDKA-WĘCŁAWEK funkcjonariusz BOR	Anna WALENTYNOWICZ działaczka Wolnych Związków Zawodowych
Gen. dyw. Włodzimierz POTASIŃSKI przedstawiciel Sił Zbrojnych	Teresa WALEWSKA-PRZYJAŁKOWSKA wiceprezes fundacji „Golgota Wschodu” i prezes Stowarzyszenia Krzewienia Kultu św. Andrzeja Boboli
Andrzej PRZEWOŹNIK sekretarz generalny ROPWiM	Zbigniew WASSERMANN poseł na Sejm RP
Krzysztof PUTRA wicemarszałek Sejmu RP	Wiesław WODA poseł na Sejm RP
Ks. prof. Ryszard RUMIANEK rektor Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego	Edward WOJTAS poseł na Sejm RP
Arkadiusz RYBICKI poseł na Sejm RP	

Paweł WYPYCH
sekretarz Stanu w Kancelarii Prezydenta RP

Stanisław ZAJĄC
senator RP

Janusz ZAKRZEŃSKI
aktor

Gabriela ZYCH
przedstawicielka Rodzin Katyńskich

ZALOGA SAMOLOTU:

Kpt. Arkadiusz PROTASIUK

Mjr Robert GRZYWNA

Por. Artur ZIĘTEK

Chor. Andrzej MICHALAK

Barbara MACIEJCZYK

Pani Natalia JANUSZKO

Pani Justyna MONIUSZKO

Jest jeszcze jedna ofiara katastrofy pod Smoleńskiem: biskup Mieczysław Cieślarski, zwierzchnik diecezji warszawskiej i zastępca biskupa Kościoła Ewangelicko-Augsburskiego. Duchowny zginął 19 kwietnia 2010 r. w godzinach nocnych w wypadku samochodowym. Bp Mieczysław był na uroczystościach żałobnych, potem odprawił nabożeństwo w parafii pw. Wniebowstąpienia Pańskiego w Warszawie, której proboszczem był śp. ks. Adam Pilch. Wracał o późnej porze, prawdopodobnie zmęczony...

BOLESNA STRATA

Tragedia w 70. rocznicę Zbrodni Katyńskiej

W sobotę, 10 kwietnia 2010 r. miałem nie oglądać tej transmisji, bo w tym czasie mam katechezę z dziećmi. Dzieci spóźniały się... Włączyłem na chwilę telewizor i usłyszeliśmy wiadomość o straszej tragedii w zamglonym lesie pod Smoleńskiem, którą przyjęliśmy z głębokim żalem. Zginęli wszyscy pasażerowie tego lotu – 96 osób.

Dzięki transmisji Mszy św. z Katynia łączyliśmy się duchowo z Rodakami. Tragedia dotknęła cały naród. Podczas specjalnego lotu na Uroczystości katyńskie, który dla wielu miał być nagrodą, zginęła polska elita. Także nasze czasopismo zostało boleśnie dotknięte przez tę tragedię – zginęło dziesięciu naszych wiernych Czytelników i Przyjaciół:

Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej
Prof. Lech Aleksander Kaczyński,

Ewa Bąkowska,
ks. Józef Joniec,
Janusz Kurtyka,
Stanisław Mikke,
Bronisława Orawiec-Löffler,
Maciej Płażyński,
J.E. Ks. Bp gen. bryg. Tadeusz Płoski,
Andrzej Przewoźnik,
Anna Walentynowicz

Oto kilka słów wspomnień o naszych śp. Przyjaciółach:

Prof. Lech Aleksander Kaczyński
(ur. 18 czerwca 1949 r. w Warszawie) – polski polityk, Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej w latach 2005–2010, prezes Najwyższej Izby Kontroli w latach 1992–1995, minister sprawiedliwości i prokurator generalny w rządzie Jerzego Buzka w latach 2000–2001, prezydent Warszawy w

latach 2002–2005. Nie miałem okazji poznać go osobiście. Przez całą jego kadencję wysyłaliśmy mu nasze pismo i książki wydawane w ramach Biblioteki „Wołania z Wołynia”. Bardzo często otrzymywaliśmy z Jego sekretariatu podziękowania na białym papierze z godłem Rzeczypospolitej Polskiej. W 2008 roku zostałem uhonorowany przez Pana Prezydenta Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski (niestety odznaczenia nie zdążył mi wręczyć śp. Prezydent).

Ewa Bąkowska, z domu Smorawińska (ur. 2 sierpnia 1962 w Krakowie), polska bibliotekarka, harcerka, działaczka Stowarzyszenia Rodzin Katyńskich. Wnuczka generała Mieczysława Smorawińskiego, aresztowanego we Włodzimierzu Wołyńskim i zamordowanego w Katyniu – właśnie na jego grób jechała do Katynia. Pośmiertnie odznaczona Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski.

O. Józef Joniec (ur. 12 października 1959 r. w Laskowej k. Limanowej) – polski duchowny katolicki, zakonnik pijarski, działacz pozarządowy. Długoletni pre-

zes Stowarzyszenia „Parafiada”. Dzieci i młodzież parafii Ostróg dwukrotnie brały udział w Parafiadzie w Warszawie, tej świetnej imprezie łączącej ołtarz, sport i teatr. Pośmiertnie odznaczony Krzyżem Oficerskim Orderu Odrodzenia Polski.

Janusz Marek Kurtyka (ur. 13 sierpnia 1960 r. w Krakowie) – polski historyk, dr hab. nauk historycznych, prezes Instytutu Pamięci Narodowej (2005–2010). Pośmiertnie odznaczony Krzyżem Wielkim Orderu Odrodzenia Polski.

Stanisław Wojciech Mikke, (ur. 11 września 1947 r. w Łodzi) – polski adwokat, pisarz, działacz społeczny, wiceprzewodniczący Rady Ochrony Pamięci Walk i Męczeństwa, redaktor miesięcznika „Palestra”. Pośmiertnie odznaczony Krzyżem Komandorskim z Gwiazdą Orderu Odrodzenia Polski. Miałem zaszczyt poznać Go osobiście w czasie obchodów ku czci zamordowanych w Borszczówce

k. Hoszczy na Wołyniu w dniu 6 listopada 2003 roku. Rozmawialiśmy długo po uroczystości, aż proszono by już szedł do mikrobusu. Podarował mi wówczas swoją książkę wydaną w języku rosyjskim „*«Спи, храбрый» в Катыни, Харькове и Медном*” („*Śpij, mężny w Katyniu, Charkowie, Miednoje*”, Warszawa 2001) – przeproszał mnie, że książka jest po rosyjsku, bo polskie egzemplarze już rozdał...

Bronisława Orawiec-Löffler (ur. 16 lutego 1929 r. w Poroninie), – polska stomatolog i działaczka społeczna, mieszkanka Poronina, ośrodka mojej rodzinnej parafii. Jej stryjem był płk. Franciszek Orawiec, dowódca 2. Pułku Strzelców Podhalańskich, zamordowany w 1940 roku Katyniu przez NKWD. Przez wiele lat chciała osobiście oddać hołd swojemu stryjowi pochowanemu w lasku katyńskim. Miesiąc przed tragedią spotkałem ją na pocztce w Poroninie – wówczas podziękowała mi wysyłanie jej „*Wołania z Wołynia*”. Pośmiertnie odznaczona Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski.

Maciej Plażyński (ur. 10 lutego 1958 r. w Młynarach) – polski prawnik, polityk, wojewoda gdański w latach 1990–1996, marszałek sejmu w latach 1997–2001, jeden z założycieli i były przewodniczący Platformy Obywatelskiej oraz jej klubu parlamentarnego, poseł na Sejm III, IV i VI kadencji, senator i wicemarszałek Senatu V kadencji. Prezes Stowarzyszenia „Wspólnota Polska” w Warszawie (od 2008 r.), stowarzyszenia zajmującego się opieką nad Polonią, zwłaszcza w krajach postsowieckich. Pośmiertnie odznaczony Krzyżem Wielkim Orderu Odrodzenia Polski.

J.E. Ks. Bp gen. dyw. Tadeusz Stefan Płoski (ur. 9 marca 1956 r. w Lidzbarku Warmińskim) – polski duchowny katolicki, biskup polowy Wojska Polskie-

go, generał dywizji, doktor habilitowany nauk prawnych, profesor nadzwyczajny Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego, także kierownik Katedry Prawa Administracyjnego i Nauki o Administracji, członek Rady Ochrony Pamięci Walk i Męczeństwa. Pośmiertnie odznaczony Krzyżem Komandorskim Orderu Odrodzenia Polski.

Andrzej Jan Przewoźnik (ur. 13 maja 1963 r. w Palmirach) – polski historyk, sekretarz generalny Rady Ochrony Pamięci Walk i Męczeństwa (1992–2010). Podobnie jak p. Stanisława Mikke, poznałem go osobiście na uroczystościach w Borszczówce k. Hoszczy. Wcześniej dofinansował nam wydanie wspomnień o. Remigiusz Krawca pt. „*W drodze z Ostroga na Kołymę*” (Białą Dunajec – Kraków 1998). W Borszczówce rozmawiałem z nim m.in. o ofiarach masowego mordu – ok. 140 osób – w podziemiach kościoła farnego w Ostrogu. Pośmiertnie odznaczony Krzyżem Wielkim Orderu Odrodzenia Polski. Stawiał krzyż po krzyżu na dawnych Kresach RP, w tym na Wołyniu – co symbolizuje jego wielki wkład w przywracanie pamięci.

Anna Walentynowicz z domu Lubczyk (ur. 15 sierpnia 1929 r. w pobliżu Równego na Wołyniu) – działaczka Wolnych Związków Zawodowych, legendarna współzałożycielka NSZZ „Solidarność”, Dama Orderu Orła Białego. Mało kto w Polsce wie, że z urodzenia była Ukrainką. W dzieciństwie ukończyła cztery klasy szkoły powszechnej. Sierotą została wcześniej, mając dziesięć lat. Przygarnięta przez obcych ludzi, w 1941 r. znalazła się pod Warszawą. Jej rodzona siostra, Olga Lubczyk, mieszka w Równem. Siostry odnalazły się kilka lat temu.

„*Wołanie z Wołynia*” wysyłamy także Urzędu do Spraw Kombatantów i Osób Represjonowanych w Warszawie, które-

go kierownikiem był śp. **Janusz Krupski** (ur. 9 maja 1951 r. w Lublinie) – polski historyk, działacz opozycji demokratycznej w PRL, urzędnik państwowy III RP. Pośmiertnie odznaczony Krzyżem Wielkim Orderu Odrodzenia Polski.

Znałem jeszcze dwie ofiary Tragedii Smoleńskiej, Janusza Zakrzeńskiego i Andrzeja Sariusza-Skapskiego.

Janusz Stanisław Zakrzeński (ur. 8 marca 1936 r. w Przededworzu), polski aktor teatralny i filmowy, pedagog, wieloletni członek Związku Piłsudczyków. Aktor, który dla wielu ludzi kojarzy się z Marszałkiem Józefem Piłsudskim, którego chętnie odgrywał. Pana Janusza poznałem osobiście w Wilanowie w 2007 r. w czasie obchodów 250. rocznicy urodzin Abpa Jana Pawła Woronicza, gdzie reprezentowałem Bpa Marcjana Trofimiaka. Przed uroczystością odpoczywałem na plebanii po podróży, gdzie urzekła mnie przyjacielska rozmowa aktora z Bpem Józefem Zawitkowskim. Pośmiertnie odznaczony Krzyżem Komandorskim Orderu Odrodzenia Polski.

Andrzej Sariusz-Skapski (ur. 20 listopada 1937 r. w Krakowie), polski działacz społeczny, w latach 2006–2010 prezes Federacji Rodzin Katyńskich. Jego córka Izabella chodziła do tej samej szkoły, co ja – I Liceum Ogólnokształcącego im. Oswalda Balzera w Zakopanem. Za czasów Polski ludowej p. Andrzej Skapski był dyrektorem zakładu Veritas-Inco i przewodniczącym PRON-u w Białym Dunajcu, w mojej rodzinnej wiosce. Pośmiertnie odznaczony Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski.

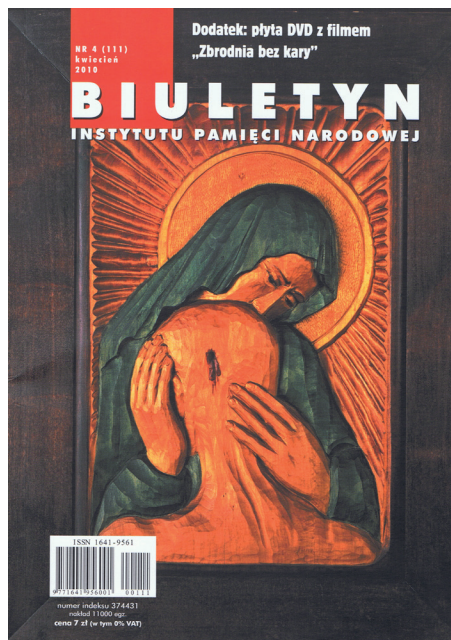
Kancelarz kapituły Orderu Wojennego Virtuti Militari **gen. bryg. Stanisław Nałęcz-Komornicki** (ur. 26 lipca 1924 r. w Warszawie) zamierzał odwiedzić Ostróg i grób swego dalekiego krewnego bpa

Franciszka Komornickiego, jaki znajduje się nieopodal kościoła farnego. Zwierzył się z tego zamiaru harcerzom ze Zdołbunowa.

Nieżyjący już ks. prałat. Zdzisław Peszkowski wspólnie ze Stanisławem Zdrojewskim w swej pracy pt. „*Katolicy duchowni w Gólgocie Wschodu*”, pisząc o ks. Stefanie Niedzielu napisali, iż jest to „*Ostatnia w PRL-u „ofiara Katynia*””. Któż mógł się spodziewać, że lista katyńska jest niepełna, że zostanie uzupełniona przez wybitnych działaczy państwowych i społecznych III Rzeczypospolitej Polskiej.

Wieczne odpoczywanie raczcie im dać Panie, a światłość wiekuista niechaj im świeci. Niech odpoczywają w pokoju wiecznym. Amen.

ks. Witold Józef Kowalów

Wierzyć w Chrystusa

SPECJALIZACJA

A czym ty chcesz być?

Dlaczego się uczysz? Może powiesz, że nie wiesz, o co chodzi? A więc stawiam pytanie jaśniej: Czym chcesz być? Co będziesz robił po skończeniu nauki?

Czy wiesz już do czego zmierzam? Chodzi mi o to, czy widzisz sens swojej nauki, czy już teraz łączysz ją z konkretnym celem życiowym?

Stawiałem te pytania wielu uczniom i uczniom szkół średnich i doszedłem do wniosku, że w dużym procencie młodzież nie wie, po co się uczy. Starsi ludzie dziwią się, denerwują, oburzają, ale młodzież naprawdę nie wie. Dorośli doświadczili na własnej skórze, co to znaczy np. nie znać obcych języków, bo próbowali poszerzać swoje wiadomości i przekonali się, jak mało dzieł fachowych jest w języku polskim i jak bardzo jest trudno dalej się kształcić.

młoda
wykształcona
skomputeryzowana
z prawem jazdy
niepaląca
pracowita
pojętna
uczciwa
bez zobowiązań
kreatywna

...

¡ NARESZCIE MA PRACĘ!

Ktoś mi kiedyś przedstawiał projekt nowego typu szkoły. Dzieci przychodzą na naukę, idą do szatni i tam przebierają się w ubrania robocze. Jedni w kombinezony mechaników, inni w fartuchy piekarzy, inni w kitle pielęgniarzy itd. i rozchodzą się do swoich „zakładów pracy”. Może spytasz: „Czy robią to również małe dzieci z pierwszych klas?” Tak. Tylko one posługują się na razie zabawkami – modelami, opracowanymi przez naukowców-psychologów. Każde dziecko może się przyłączyć do takiej grupy, jaka mu się podoba. Po jakimś okresie nauczania wybiera ono w końcu dział odpowiadający jego zainteresowaniom i potem już tydzień po tygodniu, miesiąc po miesiącu, rok po roku przychodzi do szkoły, wkłada na siebie ubranie robocze, przypuścmy

mechanika i wraz z nauczycielem i innymi chłopcami włazi pod samochód.

Inny uczeń idzie do piekarni, miesza ciasto, robi kremy, inny podlewa kwiatki i sadzi rzodkiewkę, a jeszcze inny w oborze doi krowy i wypróbuje nowoczesne metody hodowli kurcząt. Jak obserwacja wykazuje, dzieci ogromnie przywiązują się do swojej pracy i przejmują się nią. Doczekać się nie mogą, kiedy skończą się wakacje. *„Bo trzeba montować panewkę albo zobaczyć, jak się udała nowa odmiana agrestu”*.

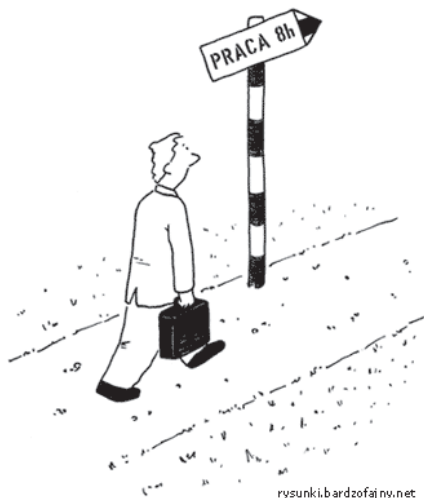
Powiesz: *„To taka szkoła? Czy oni się nie uczą rachunków, geografii, historii?”* A tak, uczą się. Rachunków muszą się uczyć, ponieważ trzeba policzyć np. jaja, które kury zniosły, albo zęby na kołach zębatych w skrzyni biegów. Geografii choćby dlatego, aby wiedzieć, skąd sprowadzić potrzebne części maszyn albo nowe odmiany roślin, które warto by w kraju zaaklimatyzować; historii – przy okazji np. rozwoju motoryzacji lub uprawy ziemniaków. Chłopiec, który wychodzi z takiej szkoły podstawowej, ma w małym palcu znajomość samochodu albo też doskonale potrafi wypiekać rozmaite ciastka. Po jej ukończeniu może iść do pracy albo też może się kształcić w liceum tego samego typu. Tam kontynuuje się zasady szkoły podstawowej. A więc np. pokazuje się na tablicy lub pod mikroskopem, co się dzieje w garnku, gdy do mąki dodaje się drożdży, albo też jakie procesy zachodzą w stali przy podgrzaniu do pewnej temperatury.

Może powiesz: *„Gdyby istniały takie szkoły, to by było inaczej. Czemu ich nie wprowadzą?”* Odpowiem ci: Bo to nie są w pełni „dobre” szkoły. Podają obraz świata zbyt wąski, za bardzo „wyspecja-

lizowany”, a zarazem w zbyt małym stopniu kształcą umiejętność myślenia teoretycznego, tego, co nazywamy inteligencją ogólną. Szkoła taka może wykształcić dobrych fachowców – techników, nie wychowa natomiast ludzi o szerokich horyzontach myślowych.

To nie znaczy, że nie masz myśleć o swoim przyszłym zawodzie. Jak najbardziej powinienes. Musisz odkryć swój przyszły zawód, swoje zainteresowania. Powinienes prenumerować jakieś czasopismo, które będzie systematycznie rozbudowywało twoją wiedzę o przedmiocie twoich zainteresowań. Musisz sobie kompletować biblioteczkę zawodową, majsterkować, zbierać, kolekcjonować, budować modele. To ma być twoją pasją. Ma ci pomóc odnaleźć twój przyszły zawód. (cdn.)

ks. Mieczysław Maliński

Ź nas na Wołyniu

KATYŃ – PAMIĘTAMY

Dwa „dęby pamięci” posadzono w Ostrogu

Na mocy decyzji Biura Politycznego KC WKP(b) z 5 marca 1940 roku NKWD wymordowało wiosną 1940 roku w Katyniu, Charkowie, Twerze, Bykowni i innych miejscach kaźni blisko 22 tysiące przetrzymywanych w obozach w ZSRR polskich oficerów, policjantów i leśników.

W niedzielę, 25 kwietnia 2010 r., w ramach obchodów 70. rocznicy zbrodni katyńskiej, koło kościoła pw. Wniebowzięcia Najświętszej Maryi Panny w Ostrogu posadzono dwa „dęby pamięci” w cześć dwóch mieszkańców Ostroga Stanisława Ludwika Żurakowskiego i Konrada Szepelskiego.

Stanisław Ludwik Żurakowski, urodził się 5 maja 1886 r. w Żytnikach koło Kijowa. Oficer rezerwy Wojska Polskiego. Ostatni burmistrz Ostroga w latach 1934-1939. Zamordowany przez NKWD w kwietniu 1940 roku w Katyniu.

Konrad Szepelski, urodził się 14 stycznia 1896 r. w Ostrogu, lekarz, dr medycyny, porucznik Wojska Polskiego.

„Dąb pamięci” w cześć Stanisława Ludwika Żurakowskiego posadzili wspólnie mer miasta Ostroga Taras Pustowit i Konsul Generalny RP w Łucku Tomasz Janik. Natomiast „dąb pamięci” w cześć Konrada Szepelskiego posadzili wspólnie prezes Towarzystwa Kultury Polskiej Ziemi Ostrogskiej Włodzimierz Filarowski i proboszcz parafii pw. Wniebowzięcia Najświętszej Maryi Panny w Ostrogu ks. kan. Witold Józef Kowalów, który także

**„Dąb pamięci” w cześć Stanisława
Ludwika Żurakowskiego posadzili
wspólnie mer miasta Ostroga
Taras Pustowit i Konsul Generalny RP
w Łucku Tomasz Janik
Fot. Irena Dejneka**

poświęcił posadzone drzewa i pamiątkowe tablice. Na uroczystości obecni byli także Mykoła Dobrowołyj – sekretarz rady miejskiej w Ostrogu i Walenty Wakoluk – prezes Towarzystwa Kultury Polskiej w Łucku. Do przygotowania uroczystości walczyli przyczynili się harcerze ze Zdobunowa na czele z hrcm. Aleksandrem Radicą.

„Dąb pamięci” w cześć Konrada Szepelskiego posadzili wspólnie prezes Towarzystwa Kultury Polskiej Ziemi Ostrogskiej Włodzimierz Filarowski i proboszcz parafii pw. Wniebowzięcia Najświętszej Maryi Panny w Ostrogu ks. kan. Witold Józef Kowalów

Fot. Irena Dejneka

Później została odprawiona Msza św. w intencji wszystkich ofiar zbrodni katyńskiej związanych z Ostrogiem. Na „*Ostrogskiej liście katyńskiej*” jest kilkadziesiąt osób – polskich oficerów, policjantów i leśników z Ostroga i okolicy. W czasie okolicznościowego kazania ks. Witold J. Kowalów przeczytał ich nazwiska.

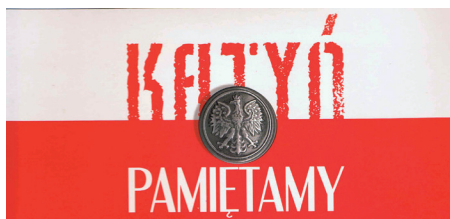
„*Katyń – pamiętamy*” – to niesłychanie ważne przesłanie nie tylko do narodu polskiego. Na listach katyńskich są nie tylko Polacy. Są tam także Ukraińcy, Białorusini, Żydzi, Tatarzy, a nawet Gruzini. W Katyniu został zamordowany ostatni przedwojenny burmistrz Ostroga Stani-

slaw Ludwik Żurakowski. W Bykowni k. Kijowa został zamordowany ukraiński senator polskiego senatu Innokentij Głowacki.

Nasze miasto było garnizonem macierzystym Batalionu KOP „Ostróg” i 19. Pułku Ułanów Wołyńskich im gen Edmunda Różyckiego. Podczas II wojny światowej, 17 września 1939 r. zostało zajęte przez Sowieci. Nazwiska Ostrogskich oficerów, policjantów i leśników, którzy trafili do radzieckich obozów jenieckich, nie są powszechnie znane. Nawet tutaj w Ostrogu, gdzie pracowali. A przecież pracowali też dla tego miasta! Odeszło już wielu ludzi ze starszego pokolenia, które ich znało, a następne pokolenia – w tym my, tutaj obecni – żyją zupełnie innymi problemami. By pamięć o Ostrogskich oficerach, policjantach i leśnikach – ofiarach zbrodniczego totalitaryzmu stalinowskiego nie zaginęła, od kilku lat składana jest „*Ostrogska lista katyńska*”.

Żertwa polskich oficerów 19. Pułku Ułanów Wołyńskich im gen Edmunda Różyckiego, Batalionu KOP „Ostróg”, policjantów z Ostroga i okolicy jest częścią wielkiej Golgoty Wschodu. 10 kwietnia 2010 r. do żertwy 1940 r. została dodana nowa ofiara – katastrofa samolotu prezydenta RP Lecha Kaczyńskiego pod Smoleńskiem.

Michał Kowaluk

Rapisali do nas

JESZCZE O KS. ALEKSANDRZE
PUZYREWICZU

Czcigodny Księżę Redaktorze!

W czasopiśmie „Wołanie z Wołynia” nr 1 (92) – B Rok 16 ze stycznia-lutego 2010 r. na str. 25 pod hasłem Puzyrewicz Aleksander są częściowo nie prawdziwe dane. Ks. Aleksander Puzyrewicz, proboszcz parafii pw. Przemienienia Pańskiego w Horochowie, a równocześnie dziekan dekanatu horochowskiego i kanonik należący do kolegiaty w Olyce urodził się 27 kwietnia 1893 r. w miejscowości Pikowiec, parafia i powiat Machnówka koło Berdyczowa na Wołyniu. Według relacji p. Ewy Puzyrewiczowej, bratowej Księdza Aleksandra, pochodził on z licznej rodziny. Miał pięciu braci: Witolda i Mieczysława (starszych od niego) oraz trzech młodszych: Antoniego, Jarosława i Bolesława. Sam był trzecim z rodzeństwa.

Ojciec – Marian Puzyrewicz, herbu Prus III i matka Michalina z domu Abdank Kruszewska, herbu Abdank, – zapewнили synom staranne wychowanie przy pomocy guwernera Fligela. Według tradycji rodzinnej zarówno Puzyrewiczowie, jak i Kruszewscy sięgają swoją genealogią aż do Unii Lubelskiej.

Aleksander Puzyrewicz ukończył gimnazjum w Żytomierzu w 1913 r., poczym wstąpił tamże do seminarium duchownego. W roku 1918 otrzymał święcenia kapłańskie. W tym okresie, w 1917 r. dwaj jego starsi bracia zostali zesłani na Sybir.

Po odzyskaniu przez Polskę niepodległości Żytomierz i Berdyczów znalazły się w granicach Rosji Radzieckiej. Diecezja

Łucko-Żytomierska została podzielona na dwie odrębne części. Diecezja łucka z siedzibą w Łucku przypadła Polsce. Druga część podzieliła losy innych diecezji na terenie Związku Radzieckiego.

Gdzie Ksiądz Aleksander rozpoczął swoją pracę kapłańską, nie wiadomo. Z przekazu rodzinnego wynika, że w 1920 r., kiedy Piłsudski cofał się spod Kijowa, dwaj młodszy bracia Księdza przybyli do niego do parafii Płocza, należącej do dekanatu Dubno w diecezji łuckiej. Ks. Puzyrewicz był administratorem tej parafii.

W 1923 r. zmarł ojciec ks. Aleksandra i został pochowany na cmentarzu w Machnówce, matka sprowadziła się do syna do Płoczy.

W którym roku ks. Puzyrewicz objął parafię Horochów, a wraz z nią i dekanat horochowski i kiedy otrzymał godność kanonika, brak jest dokładnych danych. Ja byłam jego parafianką od 1936 r., a wtedy był i proboszczem, i dziekanem i kanonikiem.

Parafia w Horochowie szczyciła się okazałym, pięknym i zabytkowym kościołem w stylu empire.

Pierwszy drewniany kościół w powiatowym mieście Horochowie na Wołyniu został postawiony w roku 1619 przez księcia Adama Aleksandra Sanguszkę. Kościół ten spłonął w 1802 roku. Nowy murowany kościół został ufundowany przez hrabiego Waleriana Strojnowskiego (właściciela Horochowa) i przez ówczesnego proboszcza kanonika ks. Andrzeja

Lubińskiego. Kościół ten w latach 60. XX wieku został wysadzony w powietrze, a na jego miejscu z uratowanej cegły została wybudowana poczta, istniejąca do dziś.

Ks. Proboszcz Puzyrewicz znał swoich parafian i znał ich problemy. Był ogólnie lubiany i szanowany. W pracy katechetycznej pomagały mu dwie siostry zakonne ze zgromadzenia misjonarek franciszkanek.

Po 17 września 1939 r. ksiądz nie był aresztowany i nie był wywieziony na Sybir. Do Kazachstanu została wywieziona jego bratowa ze swoim siedmioletnim synkiem. Dwaj bracia księdza byli w Wojsku Polskim

Dnia 27 października 1939 r. ks. bp Adolf Piotr Szelązek, biskup łucki, powołał ks. Puzyrewicza na swego wikariusza generalnego na czas wojny, na teren dekanatu horochowskiego. W 1940 r. było Bierzmowanie w parafii. Udzielał go ks. dziekan Aleksander Puzyrewicz. Na potwierdzenie powyższego mogę przedłożyć list mojego rodzonego ojca, wywiezionego na Sybir, który w roku 1940 cieszy się, że jego starsze dzieci (a moje rodzeństwo) przystąpiło do Sakramentu Bierzmowania. Drugi raz ks. Puzyrewicz bierzmował 25 (!) lipca 1943 roku. Wtedy był bierzmowany mój średni brat i ja po przyjęciu Pierwszej Komunii Świętej.

Jedna z sióstr zakonnych zginęła w drodze do Łucka. Prawdopodobnie ks. Puzyrewicz wysłał ją do ks. biskupa, ale ślad po niej zaginął.

Najbardziej dramatyczny w wydarzeniu był rok 1943. Na początku sierpnia tegoż roku moja Mama z pięciorgiem mego rodzeństwa i ze mną przedostała się z Wołynia do Generalnej Guberni. Ks. Puzyrewicz został w parafii, pomagał

uciekinierom, współpracował z Armią Krajową. W Horochowie powstała „samoobrona”. Matka ks. Puzyrewicza razem z młodszym jej synem przedostała się do Bochni i tam też później dołączył do nich ks. Puzyrewicz. Było to jeszcze przed powtórным frontem radzieckim. Wśród rodzinnych pamiątek p. Ewy Puzyrewiczowej zachowało się zdjęcie Księdza Aleksandra z nadrukiem na odwrocie: „*Foto Sargul Bochnia*”.

Po zakończeniu wojny ks. Aleksander Puzyrewicz znalazł się w diecezji wrocławskiej i został administratorem parafii Ślesin. Z dniem 1 sierpnia 1946 r. został proboszczem parafii Rzgów w dekanacie zagórskim. Czasowo administrował parafią Grabienice.

Chorował na serce i cukrzycę. Dnia 31 października 1952 r. został zwolniony z obowiązków proboszczowskich i zamieszkał w Domu Księży Emerytów w Ciechocinku, gdzie zmarł 30 sierpnia 1953. Pochowany został na cmentarzu Rakowickim w Krakowie w grobowcu rodzinnym obok matki, której ciało zostało przewiezione z Bochni.

Na grobie ks. Aleksandra Puzyrewicza byłam osobiście.

Z wyrazami szacunku.

Teresa Łukaszek

Ślady pamięci

KSIAŻECZKA NR 219

Ukraińiec ocalił odnalezione w piecu dawnej plebanii dokumenty porucznika Lipińskiego

Latem 2008 roku w budynku szkoły w Tucznynie, w dawnym powiecie rówieńskim na Wołyniu, od kilku tygodni trwały prace remontowe. Podczas rozbiórki komina robotnicy odnaleźli metalową puszkę. „Ministerstwo Spraw Wojskowych” – drukowany nagłówek na jednym z teksturowych kartoników można było odczytać bez trudu. „Książeczka stanu służby oficerskiej...”. Zapisy na kolejnych rozpadających się kartkach nie pozostawiały wątpliwości, że odnaleziono dokumenty należące do porucznika WP Tadeusza Lipińskiego.

Urodził się w Nowym Brzesku 12 października 1897 roku. Po ukończeniu gimnazjum w 1916 r. wstąpił do Polskiej Organizacji Wojskowej, z której w 1918 r. przeszedł do odrodzonego Wojska Polskiego. W szeregach 2. Pułku Szwoleżców Rokitniańskich w obronie Śląska Cieszyńskiego walczył z wojskami czeskimi. Świeżo awansowanego kaprała uznano za dobrego kandydata na oficera i w lipcu 1919 r. skierowano do Szkoły Podchorążych Piechoty w Komorowie, z której po roku przeszedł do Szkoły Podchorążych Saperów w Warszawie.

Jako młody podporucznik wziął udział w wojnie polsko-bolszewickiej, za udział w której otrzymał Krzyż Walecznych. Po zakończeniu wojny służył w 10. Pułku Saperów. W trakcie służby przeszedł liczne szkolenia, m.in. kurs narciarski oraz kurs

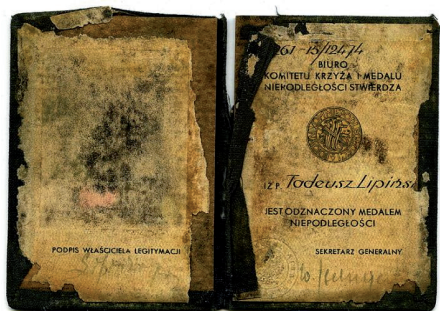

Książeczka wojskowa por. Tadeusza Lipińskiego

Fot. ROPWiM

pożarniczy. Dzięki nienagannej służbie w lutym 1923 roku został awansowany na porucznika. Dobrze zapowiadająca się kariera wojskowa musiała zostać przerwana ze względu na kłopoty ze zdrowiem. Nie osiągnął już nigdy pełnej sprawności umożliwiającej mu dalszą służbę w wojskach liniowych. 30 września 1928 r. przeszedł do rezerwy.

Początkowo mieszkał we Włoszczowej, skąd w 1932 r. przeniósł się do Opatawa, gdzie osiadł przy ulicy Dziekańskiej 5. W tym czasie Wojsko Polskie nadawało swoim weteranom działki osadnicze na terenie wschodnich województw RP. Por. Lipiński wypełnił kwestionariusz, w którym zadeklarował chęć osiedlenia się na Kresach. Zastępca dowódcy 2. Batalionu Saperów, który był macierzystą jednostką Tadeusza Lipińskiego, mjr Firlejczyk wydał pozytywną opinię: „Ogólnie bar-

**Legitymacja Medalu Niepodległości
wystawiona dla por. Tadeusza Lipiń-
skiego**

Fot. ROPWiM

dzo wartościowy oficer rezerwy”. Kilka-
krotnie wyjeżdżał na Wołyń, załatwiając
wszelkie formalności i wybierając miej-
sce swego zamieszkania. Wreszcie w lip-
cu 1938 r. wójt gminy Derażne Jan Jakub-
czyk wydał mu dowód osobisty ze stałym
meldunkiem w domu pod nr. 18.

Wszystkie plany przekreśliła wojna.
Jako porucznik pojawił się w Tuczynie.
Na wschodzie Polski bowiem gromadzili
się rezerwisci mający być uzupełnieniem
dla oddziałów cofających się w walkach z
Niemcami. Być może miał koordynować
prowadzenie dalszych etapów mobilizacji.
Zamieszkał w domu nr 311, co skrupulat-
nie zostało odnotowane przez urzędnika
gminnego, przed którym zgodnie z wy-
mogami administracyjnymi stawiał się 15
września 1939 roku.

17 września 1939 r. do Tuczyna weszli
Sowieci. Miejskowa biedota, korzystając
z podarowanych kilku dni „swobody”,
wszczęła ataki na Polaków. Jako pierw-
szy padł ofiarą posterunkowy policji o
nazwisku Kromasza. Ciężko pobito prze-
bywających w miasteczku urzędników
i osadników. W niedalekiej Andrzejów-

ce, zamieszkaną głównie przez rodziny
osadników wojskowych, uzbrojeni Ukra-
ińcy objechali polskie domy, terroryzując
mieszkańców.

Widząc to wszystko, Tadeusz Lipiń-
ski postanowił nie wracać do Derażnego,
gdzie był przez wszystkich doskonale
znany. Nie wiemy, czy obciążające go
w oczach bolszewików dokumenty pol-
skiego oficera sam schował, czy też może
powierzył księdzu, który ukrył je w ko-
minie pieca ogrzewającego plebanię. Nie
uniknął jednak aresztowania, ujęty został
8 kwietnia 1940 r. w wyniku akcji, jaką
przeprowadziło NKWD na terenie całej
zachodniej Ukrainy, podczas której aresz-
towano policjantów, oficerów rezerwy,
ziemian, urzędników, sędziów, osadników
wojskowych, nawet właścicieli małych
fabryczek. Jako element niepewny nie
mogli cieszyć się wolnością w bolszewic-
kim raj.

Tego też dnia ujęto w Tuczynie Tade-
usza Lipińskiego, a oprócz niego por. rez.
Stanisława Łukomskiego, syna właścicie-
la tuczyńskiego majątku ziemskiego, oraz
Abrama Kellera, właściciela garbarni.
Wszyscy zostali wywiezieni do więzienia
w Równem.

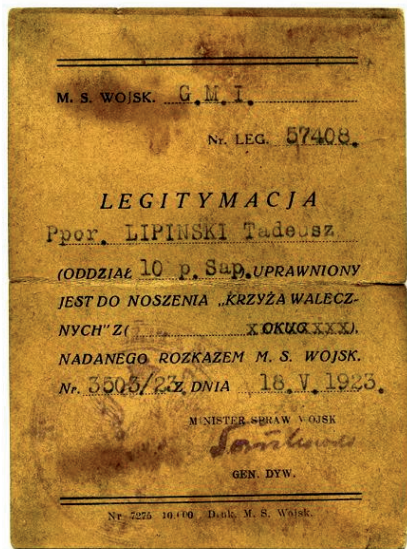
Stamtąd, po kilku tygodniach śledz-
twa, 31 maja 1940 r., przewieziono ich do
więzienia NKWD w Kijowie. Tam zosta-
li zamordowani strzałem w tył głowy w
piwnicy, a ich ciała wrzucono do maso-
wych, leśnych grobów w podkijowskiej
Bykowni.

Starego miasteczka Tuczyn już nie ma.
Nie ma kościoła, synagogi.

Nie ma tuczyńskich Żydów, nie ma
wygnanych tragicznymi wydarzeniami
1943 r. Polaków. Mieszkają w nim jednak
uczciwi ludzie, tacy jak Wołodmyr An-

drijczak, który ocalał odnalezione w piecu przerobionej na szkołę muzyczną dawnej plebanii dokumenty porucznika Lipińskiego. Zadał o to, aby trafiły do Ambasad RP w Kijowie. Znając tragiczne losy wielu mieszkańców tej części Europy, którzy nigdy nie powrócili z wojny i których rodziny do dziś nie wiedzą o losach swoich bliskich, miał nadzieję, że dla kogoś dokumenty te będą rzeczą bardzo cenną. Dzięki niemu ginącego w piwnicznej celi NKWD porucznika Tadeusza Lipińskiego, którego komunistyczny reżim skazał nie tylko na śmierć, ale i na zapomnienie, możemy dziś przywrócić pamięci.

Maciej Dancewicz

Legitymacja Krzyża Walecznych wystawiona dla por. Tadeusza Lipińskiego
Fot. ROPWiM

[„Katyń 1940-2010” Dodatek specjalny ROPWiM w 70. rocznicę Zbrodni Katyńskiej do „Rzeczpospolitej” z 10-11 kwietnia 2010 r., s. 14-15.]

Odeszli

BRONISŁAWA ORAWIEC-LÖFFLER

Bronisława Orawiec-Löffler – bratanica Franciszka Orawca „Dewaja” z Poronina, polskiego oficera zamordowanego w Katyniu przez NKWD, łączniczka Oddziału „Ciupaga” Armii Krajowej w Poroninie w czasie II wojny światowej, członkini Stowarzyszenia Rodzin Katyńskich z Podhala, lekarz stomatolog, aktywna działaczka Związku Podhalań – zginęła w katastrofie prezydenckiego samolotu w Smoleńsku.

Podczas ceremonii powitania trumien z ciałami ofiar katastrofy premier

Donald Tusk powiedział o niej: „*góralka, na Podhalu wszyscy wiedzieli, ile sprawa katyńska zawdzięcza jej pasji*”.

Bronisława Orawiec-Löffler urodziła się 16 lutego 1929 roku. Mieszkała w rodzinnym Poroninie koło Zakopanego. Córką Bronisława i Heleny Orawców.

W latach 1947-1952 studiowała na Wydziale Stomatologii Akademii Medycznej w Krakowie. W latach 1953-1989 pracowała w swoim zawodzie w Nowym Targu, Bukowinie Tatrzańskiej, Poroninie a następnie w Zakopanem.

Koledzy stomatolodzy zapamiętają ją, jako serdeczną, ciepłą, uczynną i przyjacielską Panią doktor. Często można było ją spotkać na tatrzańskich szlakach.

Pani Bronisława była bardzo aktywna społecznie. Wielokrotnie zasiadała w zarządzie Związku Podhalan. Szczególnie aktywnie angażowała się w wiele działań patriotycznych, a szczególnie dbała o pamięć pomordowanych w Katyniu. Była inicjatorką wystawy „Katyn – walka o prawdę” w Poroninie w 2001 roku. Przywiozła też urnę z katyńską ziemią, którą złożono w Poroninie pod obeliskiem poświęconym ofiarom Katynia.

Bronisława Orawiec-Löffler w 2005 roku była przesłuchiwana w roli świadka w Oddziałowej Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu w Krakowie w sprawie zamordowania w Katyniu jej stryja, Franciszka.

Bronisława Orawiec-Löffler została odznaczana Srebrnym Krzyżem Zasługi, srebrną odznaką „*Za zasługi dla Ziemi Krakowskiej*” i odznaką „*Za wzorową pracę w służbie zdrowia*”.

W 2003 roku zmarł jej mąż, inżynier budownictwa, Wiesław Löffler.

Mieli córkę Anitę oraz wnuka Łukasza.

Rodzina Orawców była bardzo zasłużona dla Poronina. Rodzice Bronisławy byli zaangażowani w ruch oporu. Ukrywali oni ludzi poszukiwanych przez gestapo oraz pomagali w organizacji przerzutu osób przez granicę, za co byli więzieni.

W czasie II wojny światowej w domu Orawców w Poroninie ukrywał

się żołnierz, Franciszek Gajowniczek – człowiek, za którego w obozie koncentracyjnym Auschwitz-Birkenau w sierpniu 1941 roku oddał życie święty Maksymilian Maria Kolbe.

Stryjem Bronisławy Orawiec-Löffler był płk. Franciszek Orawiec, dowódca 2. Pułku Strzelców Podhalańskich, zamordowany w 1940 roku w Katyniu przez NKWD.

W rodzinie Bronisławy Orawiec-Löffler zachował się list napisany przez płk. Orawca z obozu w Kozielsku, który został przekazany do Instytutu Pamięi Narodowej w Krakowie.

Bronisława Orawiec-Löffler przez wiele lat marzyła, aby osobiście oddać hołd swojemu stryjowi pochowanemu w katyńskim lesie. 10 kwietnia 2010 roku to jej pierwsza i ostatnia podróż na grób pułkownika. Zginęła tragicznie w katastrofie lotniczej wraz z parą prezydencką i delegacją polskich władz.

Źródło: PAP

Dziedzictwo

OSTROGSKA LISTA KATYŃSKA

Mieszkańcy Ostroga i okolicy, którzy zginęli z rąk NKWD w Katyniu, Charkowie, Miednoje i innych miejscach kaźni

Po 17 września 1939 roku na zajętych przez ZSRR terenach NKWD aresztowało żołnierzy Wojska Polskiego i Korpusu Ochrony Pogranicza, funkcjonariuszy Policji Państwowej i innych polskich służb państwowych. Jeńców wojennych, wziętych do niewoli przez Armię Czerwoną osadzono w „specjalnych obozach” jeńческих NKWD w Kozielsku, Starobielsku i Ostaszkowie. Wśród nich znaleźli się także mieszkańcy Ostroga i okolicy.

Niniejsze opracowanie jest zaledwie dotknięciem danej tematyki. Myślę, że wielu historyków i krajoznawców uzupełni tę listę. Zachęcam Rodziny do przesyłania nam biogramów i fotografii wymienionych osób.

Por. Jerzy BAJKOWSKI, ur. 24 sierpnia 1900 r. w miejscowości Dołżek, pow. Ostrog n. Horyniem, zm. w 1940 r. w Katyniu. Syn Henryka i Tekli. Członek POW w Kijowie, uczestnik wojny 1920 r. w 115 p. uł. wielkopolskich. Mieszkał w Sijanicach, pow. zdołbunowski, osiedle wojskowe Zawizów. Służył w 2 dyon tab.

Zob.: „*Katyn. Księga Cmentarna Polskiego Cmentarza Wojennego*”, praca zbiorowa pod kier. Marka Tarczyńskiego, Warszawa 2000, s. 13. //

http://www.radaopwim.gov.pl/media/pliki/Ksiega_Cmentarna_Katyn.pdf

Adam Moszyński, „*Lista katyńska...*”, s. 18; „*Polscy oficerowie i policjanci zamor-*

Por. Jerzy BAJKOWSKI

dowani w Katyniu, Miednoje i w Charkowie oraz obywatel RP z tzw. Ukraińskiej Listy Katyńskiej” //

http://www.katedrapolowa.pl/ofiary_z.php?p?strona=6&imiel=&imiel2=&nazwisko=&stopien=&miejsce=

Ppor. Ludwik BOREK, ur. 7 września 1913 r. w Kawęczynie, woj. kieleckie, nauczyciel, baon KOP „Ostrog”, zginął w 1940 r. w Katyniu.

Zob.: „*Polscy oficerowie i policjanci zamordowani w Katyniu, Miednoje i w Charkowie oraz obywatele RP z tzw. Ukraińskiej Listy Katyńskiej*” //

http://www.katedrapolowa.pl/ofiary_z.php?p?strona=6&imiel=&imiel2=&nazwisko=&stopien=&miejsce=

Por. rez. **Jan BURKACKI**, ur. 12/25 X 1910 r. w Woronowicy na Ukrainie, zmarł w 1940 r. w Katyniu. Syn Adama i Franciszki z Rymkiewiczów. Absolwent Seminarium Nauczycielskiego im. Komisji Edukacji Narodowej w Ostrogu (1932) i dywizyjnego kursu pchor. rez. w 44 pp (1933), przydzielony do 43 pp. Uczył w szkole powszechnej w Stawku, pow. kopolwski. Żonaty z Olgą Tatarówną. Miał córkę. Brat Kazimierza (zob. niżej).

Zob.: „*Katyn. Księga Cmentarna Polskiego Cmentarza Wojennego*”, praca zbiorowa pod kier. Marka Tarczyńskiego, Warszawa 2000, s. 63. //

http://www.radaopwim.gov.pl/media/pliki/Ksiega_Cmentarna_Katyn.pdf

Ppor. rez. **Kazimierz BURKACKI**, ur. 24 listopada 1912 r. w Woronowicy na Ukrainie. Syn Adama i Franciszki z Rymkiewiczów. Absolwent Seminarium Nauczycielskiego im. Komisji Edukacji Narodowej w Ostrogu (1932) i dywizyjnego kursu pchor. rez. w 44 pp (1934). Z 50 pp przeniesiony do 43 pp.

W 1935 r. zamieszkały w Łupisukach, pow. sarneński. Kawaler. Brat Jana (zob. wyżej).

Zob.: „*Katyn. Księga Cmentarna Polskiego Cmentarza Wojennego*”, praca zbiorowa pod kier. Marka Tarczyńskiego, Warszawa 2000, s. 63. //

http://www.radaopwim.gov.pl/media/pliki/Ksiega_Cmentarna_Katyn.pdf

Chor. **Aleksander BYDLIŃSKI**, ur. w 1896 r., miejsce urodzenia: nieznane, zginął w 1940 r. w Miednoje. Syn Mateusza. Służył w strażnicy w Mizoczu, baon KOP „Ostróg”.

Zob.: „*Polscy oficerowie i policjanci zamordowani w Katyniu, Miednoje i w Charkowie oraz obywatele RP z tzw. Ukraińskiej Listy Katyńskiej*” //

http://www.katedrapolowa.pl/ofiary_z.php?p?strona=6&imiel=&imie2=&nazwisko=&stopien=&miejсце=

Ppor. **Władysław CHOLEWIAK**, ur. 28 marca 1905 r. w Hankówce k. Jasła, zginął w 1940 r. w Katyniu. Syn Józefa i Agaty z Latów. Nauczyciel. Absolwent seminarium nauczycielskiego w Krośnie (1927) i SPRPiech. nr 9 w Berezie Kart. (1929). Powoływany na ćwiczenia rez. w 44 i 50 pp. Ppor. mianowany 1 stycznia 1933 roku. Przydzielony do baonu KOP „Ostróg”. Przez prezydenta RP Lecha Aleksandra Kaczyńskiego mianowany pośmiertnie na stopień porucznika. Jego nazwisko odczytano w trakcie uroczystych obchodów w dniach 9-10 listopada 2007 r. w Warszawie.

Zob.: „*Katyn. Księga Cmentarna Polskiego Cmentarza Wojennego*”, praca zbiorowa pod kier. Marka Tarczyńskiego, Warszawa 2000, s. 76. //

http://www.radaopwim.gov.pl/media/pliki/Ksiega_Cmentarna_Katyn.pdf

„*Polscy oficerowie i policjanci zamordowani w Katyniu, Miednoje i w Charkowie oraz obywatele RP z tzw. Ukraińskiej Listy Katyńskiej*” //

http://www.katedrapolowa.pl/ofiary_z.php?p?strona=6&imiel=&imie2=&nazwisko=&stopien=&miejсце=

Kpt. **Karol CZACHOR**, urodził się 2 lutego 1908 r. w Bochni, zm. w 1940 r. w Charkowie. Syn Franciszka i Marii z Łobodów. Lekarz medycyny. Absolwent Wydziału Lekarskiego Uniwersytetu Warszawskiego (1934) i Centrum Wyszkołenia Sanitarnego. Oficer Korpusu Służby Zdrowia odbywający służbę w 23 pp, a następnie w 19 Pułku Ułanów im. Edmunda Różyckiego. Od 1938 r. służył w batalionie KOP „Ostróg”. W 1939 r. komendant szpitala wojskowego w Ostrogu

Kpt. Karol CZACHOR

nad Horyniem. Awansowany do stopnia kpt. ze starsz. 19 marca 1938 roku. [Foto]

Zob.: „Charków. Księga Cmentarna Polskiego Cmentarza Wojennego”, praca zbiorowa pod kier. Jędrzeja Tucholskiego, Warszawa 2003, s. 75. //

http://www.radaopwim.gov.pl/media/pliki/Ksiega_Cmentarna_Charkow.pdf

Józef Piotr Knap, „Służba zdrowia Korpusu Ochrony Pogranicza (1924 – do mobilizacji 1939)” //

http://www.cos.strazgraniczna.pl/downloads/pliki/biuletyn_biezacy/42007/14.pdf

„Polscy oficerowie i policjanci zamordowani w Katyniu, Miednoje i w Charkowie oraz obywatele RP z tzw. Ukraińskiej Listy Katyńskiej” //

http://www.katedrapolowa.pl/ofiary_z.php?strona=6&imie1=&imie2=&nazwisko=&stopien=&miejsce=

Mjr Edward Alfons **DANIŁŁO-GĄSIEWICZ**, urodził się 6 listopada 1898 r., zmarł w 1940 r. w Katyniu. Komendant garnizonu Ostróg – Ośrodek Zapasowy Wołyńskiej Brygady Kawalerii. Syn Feliksa i Józefy z domu Korycińskiej. Uczęszczał do szkoły miejskiej w Warsza-

wie, następnie po przeniesieniu się rodziny w głąb Rosji był uczniem gimnazjum w Penzie. Żołnierz Legionu Puławskiego i I Korpusu Pol. w Rosji. W 1920 r. służył w 3 p. uł., następnie w 4 psk i Wołyńskiej BK. Ostatnio był komendantem garnizonu Ostróg n. Horyniem. Odznaczony KN, KW dwukrotnie i SKZ. Żonaty z Zofią z Przedpełskich. Brat Henryka, również oficera WP.

Zob.: Włodzimierz Majdewicz, „Major Edward Danillo-Gąsiewicz”, [w:] „Ułan Wołyński” nr 23 z kwietnia 2005 r., s. 10-12 //

<http://www.ulan-wolynski.org.pl/biuletyn23.html>

„Katyn. Księga Cmentarna Polskiego Cmentarza Wojennego”, praca zbiorowa pod kier. Marka Tarczyńskiego, Warszawa 2000, s. 159. //

http://www.radaopwim.gov.pl/media/pliki/Ksiega_Cmentarna_Katyn.pdf

„Polscy oficerowie i policjanci zamordowani w Katyniu, Miednoje i w Charkowie oraz obywatele RP z tzw. Ukraińskiej Listy Katyńskiej” //

http://katedrapolowa.pl/ofiary_z.php?strona=65&imie1=&imie2=&nazwisko=&stopien=&miejsce=

Ppor. rez. **Mieczysław DŁUGOSZ**, urodził się 18 sierpnia 1910 r. w Ostrogu nad Horyniem, zmarł w 1940 r. w Katyniu. Inżynier, absolwent szkoły mierniczej w Łomży (1931), Wydziału Leśnego SGGW (1934) i SPRPiech. nr 7 w Śremie (1932). Od 22 lutego 1939 r. w korpusie ofic. int., przydzielony do Biura Pers. Ministerstwa Spraw Wojskowych. Kierownik tartaku w Ostrogu. Miał żonę Zofię i córkę Mieczysławę. [Foto]

Zob.: „Katyn. Księga Cmentarna Polskiego Cmentarza Wojennego”, praca zbiorowa pod kier. Marka Tarczyńskiego, Warszawa 2000, s. 106. //

Ppor. rez. **Mieczysław DŁUGOSZ**

http://www.radaopwim.gov.pl/media/pliki/Ksiega_Cmentarna_Katyn.pdf

„*Polscy oficerowie i policjanci zamordowani w Katyniu, Miednoje i w Charkowie oraz obywatele RP z tzw. Ukraińskiej Listy Katyńskiej*” //

http://katedrapolowa.pl/ofiary_z.php?strona=65&imiel=&imie2=&nazwisko=&stapien=&miejsce=

Ppor. rez. **Eugeniusz DOMAŃSKI**, ur. 12 lipca 1913 roku w Korytkowie Dużym k. Biłgoraja, zamordowany w Katyniu, na przełomie kwietnia i maja 1940 roku. Syn Mieczysława i Rozalii z Kiebasów. Absolwent Gimnazjum im. Stefana Czarnieckiego w Chełmie (1934) i dywizyjnego kursu pchor. rez. w 9 pp Leg. (1935). Ppor. mianowany 23 grudnia 1937 roku. Oficer Batalionu KOP „Ostróg”. W niewyjaśnionych okolicznościach dostał się do sowieckiej niewoli. Jeniec Kozielska. [Foto].

Zob.: „*Katyn. Księga Cmentarna Polskiego Cmentarza Wojennego*”, praca zbiorowa pod kier. Marka Tarczyńskiego, Warszawa 2000, s. 106. //

http://www.radaopwim.gov.pl/media/pliki/Ksiega_Cmentarna_Katyn.pdf

Ppor. rez. **Eugeniusz DOMAŃSKI**

„*Biłgorajskie ofiary Katynia*” //

<http://bilgoraj.com.pl/wiadomosci/news.php?id=4709&dzial=>

„*Polscy oficerowie i policjanci zamordowani w Katyniu, Miednoje i w Charkowie oraz obywatele RP z tzw. Ukraińskiej Listy Katyńskiej*” //

http://katedrapolowa.pl/ofiary_z.php?strona=65&imiel=&imie2=&nazwisko=&stapien=&miejsce=

Ppor. **Edmund Zygmunt DROP**, ur. 29 kwietnia 1910 r. w Ostrogu nad Horyniem, zm. w 1940 r. w Katyniu. Nauczyciel. Absolwent Gimnazjum im. Marii Konopnickiej w Ostrogu, Wydziału Humanistycznego UW i dywizyjnego kursu pchor. rez. w 28 pp (1935). Ppor. mianowany 17 listopada 1937 roku. Przydzielony do baonu KOP „Ostróg”. Kierownik szkoły dokształcającej w Ostrogu, mgr. Aresztowany przez NKWD. Pośmiertnie mianowany przez prezydenta RP Lecha Aleksandra Kaczyńskiego na stopień kapitana, co zostało odczytane w trakcie uroczystych obchodów w dniach 9-10 listopada 2007 roku.

Zob.: „*Katyn. Księga Cmentarna Polskiego Cmentarza Wojennego*”, praca

Post. **Józef FLISEK**

zbiorowa pod kier. Marka Tarczyńskiego, Warszawa 2000, s. 116. //

http://www.radaopwim.gov.pl/media/pliki/Ksiega_Cmentarna_Katyn.pdf

„Polscy oficerowie i policjanci zamordowani w Katyniu, Miednoje i w Charkowie oraz obywatele RP z tzw. Ukraińskiej Listy Katyńskiej” //

http://katedrapolowa.pl/ofiary_z.php?strona=65&imie1=&imie2=&nazwisko=&stapien=&miejsce=

Post. **Józef FLISEK**, ur. 13 marca 1889 r. w Brzezinach, pow. Garwolin. Zginął w kwietniu 1940 r. w Twerze. Syn Jana i Tekli. W policji od 1 sierpnia 1923 roku. Posterunkowy Policji Państwowej w Ostrogu nad Horyniem. Więzień Ostaszkowa. Według raportu 037/4 wywieziony z Ostaszkowa 20 kwietnia 1940 roku. Rozstrzelany 3 lub 4 dni później w Twerze. Odznaczony BKZ. [Foto]

Rtm. kaw. **Konstanty GALIMSKI**

Zob.: Adam Moszyński, „Lista katyńska...”, s. 236.

„Polscy oficerowie i policjanci zamordowani w Katyniu, Miednoje i w Charkowie oraz obywatele RP z tzw. Ukraińskiej Listy Katyńskiej” //

http://katedrapolowa.pl/ofiary_z.php?strona=65&imie1=&imie2=&nazwisko=&stapien=&miejsce=

„Rozstrzelani w Twerze. Alfabetyczny spis 6314 jeńców polskich z Ostaszkowa rozstrzelanych w kwietniu-maju 1940 i pogrzebanych w Miednoje, według źródeł sowieckich i polskich”, Warszawa 1997, s. 68.

Rtm. kaw. **Konstanty GALIMSKI**, ur. 14 lutego 1901 r. w Lohojsku na Białorusi. Syn Michała i Zofii z Góreckich. Uczestnik wojny 1918-1921 w szeregach Pułku Ułanów Grodzieńskich. Ukończył SPRez. przy Brygadzie Jazdy (1922) i Szk. Ofic. w Bydgoszczy (1924). Przydzielony do 25 p. uł., potem do 11 p. uł. jako zca dcy szw. zapas. W 1939 dowódca szwadronu ckm Pułku Ułanów Wołyńskich im. gen. Edmunda Różyckiego w Ostrogu nad Horyniem. Odznaczony medalami 1918-1921 oraz 10-lecia. [Foto].

Por. kaw. **Stanisław GÓRECKI**

Zob.: „Charków. Księga Cmentarna Polskiego Cmentarza Wojennego”, praca zbiorowa pod kier. Jędrzeja Tucholskiego, Warszawa 2003, s. 124. //

http://www.radaopwim.gov.pl/media/pliki/Ksiega_Cmentarna_Charkow.pdf

„Polscy oficerowie i policjanci zamordowani w Katyniu, Miednoje i w Charkowie oraz obywatele RP z tzw. Ukraińskiej Listy Katyńskiej” //

http://katedrapolowa.pl/ofiary_z.php?stro-na=65&imie1=&imie2=&nazwisko=&stapien=&miejsce=

Ppor. **Stefan GAUGUSZ** dowódca I plutonu w 3 szwadronie 19 Pułku Ułanów Wołyńskich im. gen. Edmunda Różyckiego w Ostrogu nad Horyniem.

Senator **Innocenty (Innokentij) GŁOWACKI** – senator II Rzeczypospolitej, pochowany w Bykowni k. Kijowa. Senator z województwa wołyńskiego w latach 1930-1935, ziemianin i przemysłowiec.

Por. kaw. **Stanisław GÓRECKI**, ur. 17 kwietnia 1903 r. w miejscowości Stepażki Podolskie, zm. w 1940 r. w Charkowie. Syn Augustyna i Olimpii z Ba-

czyńskich. Przydzielony do 5 p. uł. (1920), przeniesiony do 1 szw. KOP (1924), potem do 4 szw. 19 p. uł. (1933). W 1932 ukończył SPchor. dla Podoficerów. W 1939 r. dowódca 3 szwadronu 19 Pułku Ułanów Wołyńskich im. gen. Edmunda Różyckiego w Ostrogu nad Horyniem.

Zob.: „Charków. Księga Cmentarna Polskiego Cmentarza Wojennego”, praca zbiorowa pod kier. Jędrzeja Tucholskiego, Warszawa 2003, s. 144. //

http://www.radaopwim.gov.pl/media/pliki/Ksiega_Cmentarna_Charkow.pdf

„Polscy oficerowie i policjanci zamordowani w Katyniu, Miednoje i w Charkowie oraz obywatele RP z tzw. Ukraińskiej Listy Katyńskiej” //

http://katedrapolowa.pl/ofiary_z.php?stro-na=65&imie1=&imie2=&nazwisko=&stapien=&miejsce=

Podkomis. **Kazimierz Aleksander GRZYBOWSKI**, urodził się 20 czerwca 1888 r. w Ostrogu, zmarł w 1940 r. w Miednoje. Funkcjonariusz Policji Państwowej.

Zob.: „Polscy oficerowie i policjanci zamordowani w Katyniu, Miednoje i w Charkowie oraz obywatele RP z tzw. Ukraińskiej Listy Katyńskiej” //

http://katedrapolowa.pl/ofiary_z.php?stro-na=65&imie1=&imie2=&nazwisko=&stapien=&miejsce=

Por. rez. **Feliks JABŁOŃSKI**, ur. 2 (lub 5) stycznia 1887 r. w Nowej Osadzie, pow. zamojski, zmarł w 1940 r. w Katyniu. Syn Tomasza i Wiktorii z Godziszewskich. Syn powstańca 1863 r. Absolwent gimnazjum w Ostrogu (1910). Żołnierz I Korpusu Pol. w Rosji. W 1920 r. oficer gospodarczy. Od 1922 r. urzędnik w Izbie Skarbowej w Białymstoku. W 1939 r. płatnik w szp. wojsk. Żonaty z Marianną z Hańców, miał córkę Jadwigę oraz synów Mariana, Stanisława i Lecha.

Por. rez. **Feliks JABŁOŃSKI**

Zob.: „*Katyń. Księga Cmentarna Polskiego Cmentarza Wojennego*”, praca zbiorowa pod kier. Marka Tarczyńskiego, Warszawa 2000, s. 215. //

http://www.radaopwim.gov.pl/media/pliki/Ksiega_Cmentarna_Katyn.pdf

Ppor. **Wacław JAHOLKOWSKI**, ur. 1909 r. w Puławach, zm. w 1940 r. w Charkowie. Syn Jana i Balbiny z Maresów. Ukończył Korpus Kadetów w Rawiczu. W 1939 r. dowódca I plutonu w 1 szwadronie 19 Pułku Ułanów Wołyńskich im. gen. Edmunda Różyckiego w Ostrogu nad Horyniem. [Foto].

Zob.: „*Charków. Księga Cmentarna Polskiego Cmentarza Wojennego*”, praca zbiorowa pod kier. Jędrzeja Tucholskiego, Warszawa 2003, s. 179. //

http://www.radaopwim.gov.pl/media/pliki/Ksiega_Cmentarna_Charkow.pdf

„*Polscy oficerowie i policjanci zamordowani w Katyniu, Miednoje i w Charkowie oraz obywatele RP z tzw. Ukraińskiej Listy Katyńskiej*” //

http://katedrapolowa.pl/ofiary_z.php?strona=65&imie1=&imie2=&nazwisko=&stapien=&miejsce=

Ppor. **Wacław JAHOLKOWSKI**

St. wachm. **Franciszek JACKOWSKI**, ur. w 1898 r., miejsce urodzenia: Krasnogórka, baon KOP „Ostróg”, zm. 1940, Miednoje.

Zob.: „*Polscy oficerowie i policjanci zamordowani w Katyniu, Miednoje i w Charkowie oraz obywatele RP z tzw. Ukraińskiej Listy Katyńskiej*” //

http://katedrapolowa.pl/ofiary_z.php?strona=65&imie1=&imie2=&nazwisko=&stapien=&miejsce=

Ppor. rez. **Marian JANKIEWICZ**, ur. 6 kwietnia 1900 r. w Kijanach, pow. lubartowski, zmarł w 1940 r. w Katyniu. Syn Władysława i Marceli z Sałdudzińskich. Uczestnik wojny 1920 w 4 pp Leg. Uczeń seminarium nauczycielskiego w Kielcach (pierwszy egz. naucz. zdał w 1927 r. w Ostrogu). Absolwent kursu w BPRPiech. nr 7a w Jarocinie (1932). Ppor. od 1 IX 1932. Prawdopodobnie nauczyciel w szkole powszechnej w Bystrzycy nad Słuczem.

Zob.: „*Katyń. Księga Cmentarna Polskiego Cmentarza Wojennego*”, praca zbiorowa pod kier. Marka Tarczyńskiego, Warszawa 2000, s. 225. //

http://www.radaopwim.gov.pl/media/pliki/Ksiega_Cmentarna_Katyn.pdf

Kpt. Henryk JURCZYŃSKI

Por. art. rez. Wiktor JAROCKI, ur. 16 września 1900 r. w Ostrogu, zm. w 1940 r. w Charkowie. Syn Arseniusza i Afrosinji z d. Andriejew. Leśnik. Ukończył SPRArt. (1922) i kurs OPLot. Odbił ćwiczenia rezerwy w 2 dyonie art. plot. (1925, 1929, 1931, 1938) jako dca plut. W 1939 r. przeniesiony do 13 baterii art. plot. lekkiej. Dowódca pl., 13 bat. art. plot.

Zob.: „Charków. Księga Cmentarna Polskiego Cmentarza Wojennego”, praca zbiorowa pod kier. Jędrzeja Tucholskiego, Warszawa 2003, s. 188. //

http://www.radaopwim.gov.pl/media/pliki/Ksiega_Cmentarna_Charkow.pdf

„Polscy oficerowie i policjanci zamordowani w Katyniu, Miednoje i w Charkowie oraz obywatele RP z tzw. Ukraińskiej Listy Katyńskiej” //

http://katedrapolowa.pl/ofiary_z.php?strona=65&imie1=&imie2=&nazwisko=&stopien=&miejsce=

Kpt. Henryk JURCZYŃSKI, urodził się 19 maja 1900 r. w miejscowości Pedynki na Ukrainie, zm. w 1940 r. w Katyniu. Syn Jana i Joanny z Męków. Członek POW. W 1920 r. żołnierz 106 pp, walczył pod Kijowem. Następnie w 6 pp Leg. Od

Por. lek. wet. Stanisław KALMAN

1934 r. Dowódca kompanii baonu KOP „Ostróg”. Inicjator budowy szkoły i świetlicy strzeleckiej w Hluboczku (gm. Hoszcza). Odznaczony KW, MN, SKZ. Żonaty z Jadwigą ze Steinhoffów. [Foto]

Zob.: „Katyń. Księga Cmentarna Polskiego Cmentarza Wojennego”, praca zbiorowa pod kier. Marka Tarczyńskiego, Warszawa 2000, s. 240. //

http://www.radaopwim.gov.pl/media/pliki/Ksiega_Cmentarna_Katyn.pdf

„Polscy oficerowie i policjanci zamordowani w Katyniu, Miednoje i w Charkowie oraz obywatele RP z tzw. Ukraińskiej Listy Katyńskiej” //

http://katedrapolowa.pl/ofiary_z.php?strona=65&imie1=&imie2=&nazwisko=&stopien=&miejsce=

Por. lek. wet. Stanisław KALMAN, ur. 20 maja 1908 r. w Budach Wolińskich, pow. mławski, zm. w 1940 r. w Charkowie. Syn Andrzeja i Zuzanny z Piaseckich. Absolwent Uniwersytetu Warszawskiego (1933) i SPRArt. (1934). Odbił ćwiczenia rezerwy w 1 p. szwol. (1934). Od 1935 r. pełnił służbę jako lekarz weterynarii w 19 Pułku Ułanów Wołyńskich im. Edmunda Różyckiego w Ostrogu nad Horyniem.

Podczas kampanii wrześniowej nadal w 19 p. ul. [Foto].

Zob.: „Charków. Księga Cmentarna Polskiego Cmentarza Wojennego”, praca zbiorowa pod kier. Jędrzeja Tucholskiego, Warszawa 2003, s. 206. // http://www.radaopwim.gov.pl/media/pliki/Ksiega_Cmentarna_Charkow.pdf „Polscy oficerowie i policjanci zamordowani w Katyniu, Miednoje i w Charkowie oraz obywatele RP z tzw. Ukraińskiej Listy Katyńskiej” // http://katedrapolowa.pl/ofiary_z.php?stro-na=65&imie1=&imie2=&nazwisko=&stapien=&miejsc=

Ppor. piech rez. **Walenty KAMIŃSKI**, ur. 10 lutego 1909 r. w Inowłodziu, pow. rawski, zm. w 1940 r. w Charkowie. Syn Stanisława i Agaty z Gosków. Absolwent Seminarium Nauczycielskiego w Ostrogu (1929). Nauczyciel szkoły powszechnej. Mianowany ppor ze starsz. 1 stycznia 1933 roku. W 1939 r. zmobilizowany do baonu KOP „Hoszcza”.

Zob.: „Charków. Księga Cmentarna Polskiego Cmentarza Wojennego”, praca zbiorowa pod kier. Jędrzeja Tucholskiego, Warszawa 2003, s. 208. // http://www.radaopwim.gov.pl/media/pliki/Ksiega_Cmentarna_Charkow.pdf

Rtm. kaw. **Ryszard Józef KAWKA**, ur. 6 listopada 1902 r. w Marianowie, pow. brzeziński, zm. w 1940 r. w Charkowie. Syn Wojciecha i Bogumiły z Bussów. Absolwent gimnazjum w Skierniewicach (1925), SPRPiech. (1926) i OSKaw. (1928). Służył w 19 Pułku Ułanów Wołyńskich im. Edmunda Różyckiego w Ostrogu nad Horyniem. W 1937 dowódca plut. SPRKaw. W 1939 r. adiutant macierzystego 19 p. ul.

Zob.: „Charków. Księga Cmentarna Polskiego Cmentarza Wojennego”, praca zbiorowa pod kier. Jędrzeja Tucholskiego,

Warszawa 2003, s. 219. // http://www.radaopwim.gov.pl/media/pliki/Ksiega_Cmentarna_Charkow.pdf „Polscy oficerowie i policjanci zamordowani w Katyniu, Miednoje i w Charkowie oraz obywatele RP z tzw. Ukraińskiej Listy Katyńskiej” // http://katedrapolowa.pl/ofiary_z.php?stro-na=65&imie1=&imie2=&nazwisko=&stapien=&miejsc=

St. przod. **Grzegorz KONOWAŁOW**, ur. 7 lutego 1895 r. w Ostrogu, zm. 1940 r. w Miednoje. Funkcjonariusz Policji Państwowej.

Zob.: „Polscy oficerowie i policjanci zamordowani w Katyniu, Miednoje i w Charkowie oraz obywatele RP z tzw. Ukraińskiej Listy Katyńskiej” // http://katedrapolowa.pl/ofiary_z.php?stro-na=65&imie1=&imie2=&nazwisko=&stapien=&miejsc=

Płk. **Władysław KOTARSKI**, ur. 29 listopada 1895 r., zm. w 1939/1940 r. we Lwowie. Zastępca dowódcy 19 Pułku Ułanów Wołyńskich im. Edmunda Różyckiego w Ostrogu nad Horyniem. Rozstrzelany przez NKWD w 1939/1940 we Lwowie.

Ppor. rez. **Izidor KORZENIOWSKI**, ur. 4 lutego 1901 r. w Usiczach, pow. łucki. Syn Józefa i Marii z Romanowskich. Ochotnik wojny 1920 r. w 7 pp Leg.

Ukończył gimnazjum w Ostrogu (1924) i rok studiował prawo na UW. Następnie był nauczycielem w szkole powszechnej w Moszczanicy. W 1931 r. ukończył kurs pchor. rez. w Śremie. Ppor. od 1931 r., przydzielony do 45 pp. Żonaty.

Zob.: „Katyń. Księga Cmentarna Polskiego Cmentarza Wojennego”, praca zbiorowa pod kier. Marka Tarczyńskiego, Warszawa 2000, s. 287. // http://www.radaopwim.gov.pl/media/pliki/Ksiega_Cmentarna_Katyn.pdf

Rtm. kaw. **Edmund Aleksander
KRZYŻANOWSKI**

Rtm. kaw. **Edmund Aleksander KRZYŻANOWSKI**, ur. 12 maja 1894 r. w Kijowie, zamordowany w 1949 r. w Charkowie. Syn Stanisława i Ryszardy z Cywińskich. Od 1919 r. w WP w 6 p. uł., w latach 1921-1930 w 19 p. uł. Od 1930 r. w szw. kaw. KOP „Olkieniki”, a od 1934 r. w dtwie Brygady KOP „Grodno”. Awansowany do stopnia rtm. ze starsz. 19 marca 1938 roku. W 1939 r. kwatermistrz Dyonu Kawalerii KOP Niewirków. Odznaczony medalami 1918-1921 i 10-lecia. [Foto].

Zob.: „Charków. Księga Cmentarna Polskiego Cmentarza Wojennego”, praca zbiorowa pod kier. Jędrzeja Tucholskiego, Warszawa 2003, s. 270. //

http://www.radaopwim.gov.pl/media/pliki/Ksiega_Cmentarna_Charkow.pdf

„Polscy oficerowie i policjanci zamordowani w Katyniu, Miednoje i w Charkowie oraz obywatele RP z tzw. Ukraińskiej Listy Katyńskiej” //

http://katedrapolowa.pl/ofiary_z.php?stro-na=65&imie1=&imie2=&nazwisko=&stapien=&miejсце=

„Zamojska Lista Katyńska” //

<http://st-zrk.ovh.org/zamlist.html>

St. post. **Antoni KUŻMA**, ur. 11 maja 1901 r., zm. w 1940 r. w Twerze. Syn Antoniego. Policjant państwowy, starszy posterunkowy w Ostrogu. Aresztowany 17 września 1939 r. i osadzony w obozie jenieckim w Ostaszkowie. Zginął w Twerze (Rosja). Odznaczony pośmiertnie Odznaką Pamiątkową Krzyż Kampanii Wrześniowej 1939 r., Londyn, 15 sierpnia 1985r., nr leg. 12616, oraz Medalem za Udział w Wojnie Obronnej 1939 r., nr 2-96-314. Jego rodzinę 13 kwietnia 1940 r. deportowano do Kazachstanu.

Zob.: Teofil Mikulski, „Biogramy jeńców: Kozielsk – Starobielsk – Ostaszków; Ukraina – Zaginieni”, Wrocław 1999, s. 245-246; „Rozstrzelani w Twerze. Alfabetyczny spis 6314 jeńców polskich z Ostaszkowa rozstrzelanych w kwietniu-maju 1940 i pogrzebanych w Miednoje, według źródeł sowieckich i polskich”, Warszawa 1997, s. 159.

„Polscy oficerowie i policjanci zamordowani w Katyniu, Miednoje i w Charkowie oraz obywatele RP z tzw. Ukraińskiej Listy Katyńskiej” //

http://katedrapolowa.pl/ofiary_z.php?stro-na=65&imie1=&imie2=&nazwisko=&stapien=&miejсце=

Por. rez. **Jerzy LIGĘZIEWICZ** dowódca I plutonu w 2 szwadronie 19 Pułku Ułanów Wołyńskich im Edmunda Różyckiego w Ostrogu nad Horonem.

Kpt. intendenty **Ignacy MALI-
NOWSKI**, ur. 29 lipca 1892 r. w Libuszy, powiat gorlicki, zm. w 1940 r. w Charkowie. Syn Mikołaja i Marii z Bogdanów. WWP od 1918 r. – Komenda Powiatowa Gorlice, następnie w Armii gen. Hallera i Szk. Ofic. Gosp. Uczestnik wojny 1920 r. w Grupie gen. Latinika. Potem służył w 19 p. uł. i Okr. Zakładzie Gosp. we Lwowie. W latach 1937-1939 był płatnikiem

Kpt. intendentury
Ignacy MALINOWSKI

19 Pułku Ułanów Wołyńskich im. Edmunda Różyckiego w Ostrogu nad Horyniem. Odznaczony SKZ, medalami 1918-1921 i 10-lecia. [Foto].

Zob.: „Charków. Księga Cmentarna Polskiego Cmentarza Wojennego”, praca zbiorowa pod kier. Jędrzeja Tucholskiego, Warszawa 2003, s. 325. //

http://www.radaopwim.gov.pl/media/pliki/Ksiega_Cmentarna_Charkow.pdf

„Polscy oficerowie i policjanci zamordowani w Katyniu, Miednoje i w Charkowie oraz obywatele RP z tzw. Ukraińskiej Listy Katyńskiej” //

http://katedrapolowa.pl/ofiary_z.php?strona=65&imie1=&imie2=&nazwisko=&stopien=&miejsce=

Por. rez. **Mikołaj NIEWODSKI**, ur. 18 grudnia 1900 r. w Uchowcu k. Kowla. Syn Aleksandra i Zofii z Sawłuczańskich. Absolwent gimnazjum w Ostrogu (1919), SPRArt. w Toruniu (1922) i Wydziału Inżynierii Lądowej i Wodnej Politechniki Lwowskiej (1930). Por. od 1 stycznia 1935 roku. Inspektor budowlany w Szefostwie Bud. OK II oraz kierownik wydziału w Szkole Budownictwa w Lublinie.

W 1939 r. zmob. do 13 pal. Żonaty, miał pasierba Tadeusza.

Zob.: „Katyni. Księga Cmentarna Polskiego Cmentarza Wojennego”, praca zbiorowa pod kier. Marka Tarczyńskiego, Warszawa 2000, s. 429. //

http://www.radaopwim.gov.pl/media/pliki/Ksiega_Cmentarna_Katyn.pdf

Kpt. **Mieczysław Kajetan NOWOTARSKI**, urodził się 7 sierpnia 1890 r. w miejscowości Uhorniki, powiat stanisławowski, zm. w 1940 r. w Charkowie. Syn Michała i Marii z Wolskich. Uczestnik I wojny światowej, w 1918 r. w niewoli włoskiej, następnie żołnierz Armii gen. Hallera. Od lutego 1926 r. w KOP, ostatnio, przed przeniesieniem w stan spoczynku ofic. gosp. baonu KOP „Ostróg”. Awansowany do stopnia kpt. ze starsz. 1 VI 1919 roku. Odznaczony medalami 1918-1921 i 10-lecia.

Zob.: „Charków. Księga Cmentarna Polskiego Cmentarza Wojennego”, praca zbiorowa pod kier. Jędrzeja Tucholskiego, Warszawa 2003, s. 380. //

http://www.radaopwim.gov.pl/media/pliki/Ksiega_Cmentarna_Charkow.pdf

„Polscy oficerowie i policjanci zamordowani w Katyniu, Miednoje i w Charkowie oraz obywatele RP z tzw. Ukraińskiej Listy Katyńskiej” //

http://katedrapolowa.pl/ofiary_z.php?strona=65&imie1=&imie2=&nazwisko=&stopien=&miejsce=

Płk dypl. **Józef PĘTKOWSKI** dowódca 19 Pułku Ułanów Wołyńskich im. Edmunda Różyckiego w Ostrogu nad Horyniem.

Chor. **Wacław PIASECKI**, służył w sztabie dowódcy 19 Pułku Ułanów Wołyńskich im. gen. Edmunda Różyckiego w Ostrogu nad Horyniem.

Por. kaw. rez. **Władysław Paweł PRĘCZKOWSKI**

Por. **Józef Adam PLIS**, ur. 1908, miejsce urodzenia: nieznane, zm. w 1940 r. w Katyniu. Syn Józefa. Absolwent Szkoły Pchor. Piech. Ppor. mianowany 1 lipca 1933 r. i wcielony do 15 pp. Po nominacji na por. 1 stycznia 1936 r. dowódca komp. odwodowej baonu KOP „Ostróg”,

Zob.: „*Katyń. Księga Cmentarna Polskiego Cmentarza Wojennego*”, praca zbiorowa pod kier. Marka Tarczyńskiego, Warszawa 2000, s. 490. //

http://www.radaopwim.gov.pl/media/pliki/Ksiega_Cmentarna_Katyn.pdf

„*Polscy oficerowie i policjanci zamordowani w Katyniu, Miednoje i w Charkowie oraz obywatele RP z tzw. Ukraińskiej Listy Katyńskiej*” //

http://katedrapolowa.pl/ofiary_z.php?strona=65&imie1=&imie2=&nazwisko=&stopien=&miejsce=

Por. kaw. rez. **Władysław Paweł PRĘCZKOWSKI**, ur. 13 lutego 1888 r. w Warszawie, zginął w 1940 r. w Charkowie. Syn Ignacego i Zdzisławy z Gibasiewiczów. W latach 1915-1918 służył w armii rosyjskiej, ukończył Mikołajewską Szkołę Kawalerii. W WP od 1919 roku.

Uczestnik wojny 1919-1921 w szeregach 10 p. uł. i Jazdy mjr. Jaworskiego. Por. ze starsz. od 1 czerwca 1919 roku. Od 1921 r. w rezerwie. Przydzielony do 9 psk, następnie do 19 Pułku Ułanów Wołyńskich im Edmunda Różyckiego w Ostrogu nad Horyniem. W 1939 r. jako ochotnik (nie zmobilizowany) w OZ Mazowieckiej i Pomorskiej BKaw. Prawnik.

Zob.: „*Charków. Księga Cmentarna Polskiego Cmentarza Wojennego*”, praca zbiorowa pod kier. Jędrzeja Tucholskiego, Warszawa 2003, s. 432. //

http://www.radaopwim.gov.pl/media/pliki/Ksiega_Cmentarna_Charkow.pdf

„*Polscy oficerowie i policjanci zamordowani w Katyniu, Miednoje i w Charkowie oraz obywatele RP z tzw. Ukraińskiej Listy Katyńskiej*” //

http://katedrapolowa.pl/ofiary_z.php?strona=65&imie1=&imie2=&nazwisko=&stopien=&miejsce=

Por. **Teodor RAJEWSKI**, ur. 4 września 1904 r. w Ostrogu, zmarł w 1940 r. w Katyniu. Syn Apolloniusza i Marii z Kozieleckich. Absolwent Oficerskiej Szkoły Inż. w Warszawie (1929). Ppor. mianowany 15 sierpnia 1928 r., przydzielony do 1 baonu most. kolej. Por. od 1 stycznia 1932 roku. Po ukończeniu Oficerskiej Szkoły Topografów (1935) wcielony do WIG. Żonaty z Zofią z Turkiewiczów, miał córkę Marię.

Zob.: „*Katyń. Księga Cmentarna Polskiego Cmentarza Wojennego*”, praca zbiorowa pod kier. Marka Tarczyńskiego, Warszawa 2000, s. 520. //

http://www.radaopwim.gov.pl/media/pliki/Ksiega_Cmentarna_Katyn.pdf

„*Polscy oficerowie i policjanci zamordowani w Katyniu, Miednoje i w Charkowie oraz obywatele RP z tzw. Ukraińskiej Listy Katyńskiej*” //

http://katedrapolowa.pl/ofiary_z.php?strona=

Kpt. dr med.
Kazimierz Wilhelm RÜDIGER

na=65&imie1=&imie2=&nazwisko=&st
opien=&miejsce=

Kpt. dr med. **Kazimierz Wilhelm RÜDIGER**, ur. 1 marca 1903 r. w Kaliszu, zm. w 1940 r. w Katyniu. Syn Wilhelma i Kazimierzy z Walewskich. Absolwent Wydziału Lekarskiego UW (1930) i Absolwent Szkoły Podchorążych Sanitarnych (promocja 1930 r.). Dr med. Służył w 29 pp, 31 pal, 63 pp, baonie KOP w Ostrogu. Od 1929 w Dep. Zdrowia Ministerstwa Spraw Wojskowych.

Jako kapitan (awans ze starszeństwem od 1 stycznia 1935 r.) został pod koniec 1935 roku lekarzem baonu KOP „Orany”. Po dwuletniej służbie liniowej odchodzi do Dowództwa KOP w Warszawie na stanowisko zastępcy szefa sanitarnego formacji. Wkrótce przeniesiony zostaje do I Szpitala Okręgowego, zaś 14 lipca 1939 roku odkomenderowany zostaje do Departamentu Zdrowia Ministerstwa Spraw Wojskowych. Departament ma 3 wydziały. W jednym z nich, wydziale techniczno-lekarskim (szef: płk dr Jan Mintowt – Czyż), zostaje naczelnikiem jednego z 3 referatów. Po ogłoszeniu mobilizacji kpt. Rüdiger,

powraca do „swojego” KOP-u. Zajmując wysokie stanowisko w strukturach Służby Sanitarnej WP mógł z pewnością wybrać sobie przydział mobilizacyjny. I wybrał... Żonaty. [Foto]

Zob.: J. K.: „*Kazimierz Wilhelm Rüdiger*”, [w:] „*Wojskowy Przegląd Historyczny*” 1994, 36, 3 (149), s. 472-473, „*Lista oficerów – lekarzy pochowanych na Cmentarzach w Piatichatkach – Charkowie, Katyniu i Miednoje udostępniona przez Radę Ochrony Pamięci Walk i Męczeństwa*”, *Gazeta Lekarska* 2000, 9 (wrzesień), 116, s. 35 – 52.;

Józef Piotr Knap, „*Służba zdrowia Korpusu Ochrony Pogranicza (1924 – do mobilizacji 1939)*” //

http://www.cos.strazgraniczna.pl/downloads/pliki/biuletyn_biezacy/42007/14.pdf

„*Katyn. Księga Cmentarna Polskiego Cmentarza Wojennego*”, praca zbiorowa pod kier. Marka Tarczyńskiego, Warszawa 2000, s. 543 //

http://www.radaopwim.gov.pl/media/pliki/Ksiega_Cmentarna_Katyn.pdf

„*Polscy oficerowie i policjanci zamordowani w Katyniu, Miednoje i w Charkowie oraz obywatele RP z tzw. Ukraińskiej Listy Katyńskiej*” //

http://katedrapolowa.pl/ofiary_z.php?stro-na=65&imie1=&imie2=&nazwisko=&st-opien=&miejsce=

Kpt. br. panc., Rtm. **Bohdan RYŁŁO**, ur. 7 grudnia 1900 r. w Matejkanach, pow. lidzki, zginął w 1940 r. w Charkowie. Syn Konstantego i Czesławy z Gojzewskich. Od 1918 r. w WP. Uczestnik wojny 1918-1921 w partyzantce rtm. J. Dąmbrowskiego „Łupaszki” (13 p. uł.), Wileńskim Baonie Harcerskim i 211 p. uł. W latach 1921-1924 urlopowany. Od 1924 r. służył w 13 p. uł. Ukończył SPRKaw. (1925) i OSKaw. (1927). Mianowany ppor. w 1927 roku. Służył potem w 19 Pułku Ułanów Wołyńskich im Edmunda Różyckiego w

Kpt. br. panc., Rtm.
Bohdan RYLLO

Ostrogu nad Horyniem i 1 p. s. podh. Odznaczony medalami 1918-1921 i 10-lecia. W 1939 r. adiutant 1 baonu czołgów lekkich 7 TP.

Zob.: „Charków. Księga Cmentarna Polskiego Cmentarza Wojennego”, praca zbiorowa pod kier. Jędrzeja Tucholskiego, Warszawa 2003, s. 463. // http://www.radaopwim.gov.pl/media/pliki/Ksiega_Cmentarna_Charkow.pdf

„Polscy oficerowie i policjanci zamordowani w Katyniu, Miednoje i w Charkowie oraz obywatele RP z tzw. Ukraińskiej Listy Katyńskiej” //

http://katedrapolowa.pl/ofiary_z.php?strona=65&imie1=&imie2=&nazwisko=&stapien=&miejsc=

Ppor. kaw. rez. **Eugeniusz Józef RZEWUSKI**, ur. 25 marca 1911 r. w Kukawce, w majątku Ewusin, pow. chełmski, zm. w 1940 r. w Charkowie. Syn ziemian Kazimierza i Marii z d. Rzewuskiej. Jego ojciec był znanym działaczem Stronnictwa Narodowego i bliskim współpracownikiem Romana Dmowskiego. Absolwent Korpusu Kadetów we Lwowie, Wydziału Rolniczego Państwowej Wyższej Szkoły

Ppor. kaw. rez.
Eugeniusz Józef RZEWUSKI

Gospodarstwa Wiejskiego w Cieszynie (1934) i SPRKaw. w Grudziądzu (1935). Mianowany ppor. ze starsz. 1 stycznia 1937 roku. Dowódca 3. plutonu w 4. szwadronie 19 Pułku Ułanów Wołyńskich im. gen. Edmunda Różyckiego w Ostrogu nad Horyniem. Następnie przydzielony do 6 psk, w których odbywał ćwiczenia rezerwy jako dowódca plutony. W 1939 r. dowódca 3. plutonu w 4. szwadronie 19 Pułku Ułanów. Agronom. Nie znane są jego losy w czasie kampanii wrześniowej ani okoliczności wzięcia do niewoli. W zbiorach rodzinnych zachowała się kartka pocztowa ze Starobielska. [Foto].

Zob.: „Charków. Księga Cmentarna Polskiego Cmentarza Wojennego”, praca zbiorowa pod kier. Jędrzeja Tucholskiego, Warszawa 2003, s. 466. //

http://www.radaopwim.gov.pl/media/pliki/Ksiega_Cmentarna_Charkow.pdf
Teofil Mikulski, „Biogramy jeńców: Kozelsk – Starobielsk – Ostaszków; Ukraina – Zaginieni”, Wrocław 1999, s. 378-379; Jędrzej Tucholski, „Mord w Katyniu”, Warszawa 1991, s. 482, 933;

„Polscy oficerowie i policjanci zamordowani w Katyniu, Miednoje i w Charkowie

Przd. **Teodor SAMELAK**

oraz obywatele RP z tzw. *Ukraińskiej Listy Katyńskiej* //

http://katedrapolowa.pl/ofiary_z.php?stro-na=65&imie1=&imie2=&nazwisko=&stapien=&miejsce=

Ppor. rez. **Jan Mieczysław SACZYŃSKI**, przydział nie znany. Służył w 19 Pułku Ułanów Wołyńskich im. gen. Edmunda Różyckiego w Ostrogu nad Horyniem.

Przd. **Teodor SAMELAK**, ur. 1897, zginął w Ostaszku w 1940 roku. Osadnik wojskowy w Chorowie k. Ostroga. Był on komendantem Policji Państwowej w Chorowie. Przdownik PP. [Foto]

Zob.: „Rozstrzelani w Twerze. Alfabetyczny spis 6314 jeńców polskich z Ostaszku rozstrzelanych w kwietniu-maju 1940 i pogrzebanych w Miednoje, według źródeł sowieckich i polskich”, Warszawa 1997, s. 253.

Rtm. kaw. **Jerzy Stefan SKINDER**

Rtm. st. sp. **Edmund SARNECKI** przydział nie znany. Służył w 19 Pułku Ułanów Wołyńskich im. Edmunda Różyckiego w Ostrogu nad Horyniem.

Kpt. **Kazimierz SARNOWICZ**, urodził się 219 listopada 1892 r. w Kutnie, zmarł w 1940 r. w Katyniu. Służył w baonie KOP „Ostróg”. Zapis na niemieckiej liście katyńskiej: „131. Sarnowicz, Kazimierz, Hptm., Warschau, ul. Sienna 26 m. 13”.

Zob.: „Polscy oficerowie i policjanci zamordowani w Katyniu, Miednoje i w Charkowie oraz obywatele RP z tzw. *Ukraińskiej Listy Katyńskiej*” //

http://katedrapolowa.pl/ofiary_z.php?stro-na=65&imie1=&imie2=&nazwisko=&stapien=&miejsce=

„Amtliches Material zum Massenmord von KATYN”, Berlin 1943 //

http://katynbooks.narod.ru/amtliches/amtliches_material.html

Rtm. kaw. **Jerzy Stefan SKINDER** ur. 8 grudnia 1902 r. w Warszawie, zginął w 1940 r. w Charkowie. Syn Wacława i Marii z Dudzińskich. W WP od 1919 r., przydzielony do mińskiego p. strz. Na-

stępnie w Korpusie Kadetów nr 2 (1920). Później w 1 p. szwol. Ukończył OS dla Podof. w Bydgoszczy (1924). Mianowany ppor. i przydzielony do 19 Pułku Ułanów Wołyńskich im. Edmunda Różyckiego w Ostrogu nad Horyniem, w którym służył jako adiutant pułku, dowódca plutonu i dowódca szwadronu, a ostatnio oficer mobilizacyjny. W 1939 r. w Ośrodku Zapasowym Wołyńskiej Brygady Kawalerii. Od 11 września dowódca 1 szw. w II dyonie konnym Zgrupowania Kawalerii ppłk. K. Halickiego. Odznaczony SKZ, medalami 1918-1921 i 10-lecia. [Foto].

Zob.: „Charków. Księga Cmentarna Polskiego Cmentarza Wojennego”, praca zbiorowa pod kier. Jędrzeja Tucholskiego, Warszawa 2003, s. 488. //

http://www.radaopwim.gov.pl/media/pliki/Ksiega_Cmentarna_Charkow.pdf

„Polscy oficerowie i policjanci zamordowani w Katyniu, Miednoje i w Charkowie oraz obywatele RP z tzw. Ukraińskiej Listy Katyńskiej” //

http://katedrapolowa.pl/ofiary_z.php?stro-na=65&imie1=&imie2=&nazwisko=&stapien=&miejсце=

Ppor. **Zdzisław Gracjan SKLIWA**, ur. 18 grudnia 1913 r. w Bohorodczanach, zamordowany w 1940 r. w Charkowie. Syn Alojzego i Stanisławy z Wójcików. Uczęszczał do szkoły średniej w Stanisławowie oraz do Gimnazjum Państwowego w Tłumaczu (1934). Członek Strzeleckiego Klubu Sportowego „Raz Dwa Trzy” w Stanisławowie. W 1939 r. dowódca 2. plutonu w 3. szwadronie 19 Pułku Ułanów Wołyńskich im. gen. Edmunda Różyckiego w Ostrogu nad Horyniem. [Foto].

Zob.: „Charków. Księga Cmentarna Polskiego Cmentarza Wojennego”, praca zbiorowa pod kier. Jędrzeja Tucholskiego, Warszawa 2003, s. 489. //

http://www.radaopwim.gov.pl/media/pliki/Ksiega_Cmentarna_Charkow.pdf

Ppor. **Zdzisław Gracjan SKLIWA**

„Polscy oficerowie i policjanci zamordowani w Katyniu, Miednoje i w Charkowie oraz obywatele RP z tzw. Ukraińskiej Listy Katyńskiej” //

http://katedrapolowa.pl/ofiary_z.php?stro-na=65&imie1=&imie2=&nazwisko=&stapien=&miejсце=

Por. rez. **Konrad SZEPELSKI**, ur. 14 stycznia 1896 r. w Ostrogu, zm. w 1940 r. w Katyniu. Syn Jana i Amelii z Ostkiewicz-Rudnickich. Lekarz. Absolwent Wydziału Lekarskiego UJK (1922) i Państwowego Instytutu Dentystycznego (1925). Doc. stomatologii UJK, dr medycyny. Profesor Kliniki Dent.-Zachowaw. w Warszawie, ordynator Oddziału Chirurgiczno-Stomatologicznego Ubezpieczalni Społecznej w Warszawie, wiceprezes Naczelnej Izby Lekarskiej Dentystycznej. Porucznik – przydzielony do kadry 1 szp. okr. Pochowany na cmentarzu w Katyniu.

Zob. „Katyń. Księga Cmentarna Polskiego Cmentarza Wojennego”, praca zbiorowa pod kier. Marka Tarczyńskiego, Warszawa 2000, s. 614 //

http://www.radaopwim.gov.pl/media/pliki/Ksiega_Cmentarna_Katyn.pdf

„Lekarze pochowani na cmentarzu w Katyniu” //

Chor. Zygmunt TARNOWSKI

<http://www.nil.org.pl/gazeta/gl2000/092000/09-00-16.htm>

Chor. Zygmunt TARNOWSKI, urodził się 10 grudnia 1900 r. w Skotnikach, zmarł w 1940 r. w Katyniu. Władysława i Marianny z Antoniaków. W 1920 r. żołnierz 9 pp Leg. Absolwent CSPiech. nr 1 w Chełmnie (1924). Od 1924 r. służył w 2 baonie KOP, od 1934 r. w baonie KOP „Bereźne”. Chor. mianowany 19 marca 1936 roku. Od 1937 r. dowódca plutonu w baonie KOP „Ostróg”. Odznaczony KW, BKZ. Żonaty, miał córki Irenę i Halinę.

Zob.: „*Katyń. Księga Cmentarna Polskiego Cmentarza Wojennego*”, praca zbiorowa pod kier. Marka Tarczyńskiego, Warszawa 2000, s. 643 //

http://www.radaopwim.gov.pl/media/pliki/Ksiega_Cmentarna_Katyn.pdf

„*Polscy oficerowie i policjanci zamordowani w Katyniu, Miednoje i w Charkowie oraz obywatele RP z tzw. Ukraińskiej Listy Katyńskiej*” //

http://katedrapolowa.pl/ofiary_z.php?stro-na=65&imie1=&imie2=&nazwisko=&stapien=&miejsce=

Kpt. Sylwester TROJANOWSKI

ur. 31 grudnia 1891 r. w Jelitowie, pow. wrzesiński, zm. w 1940 r. w Katyniu. Syn Franciszka i Marianny z Nowaków. Żołnierz armii niemieckiej. Uczestnik powstania wielkopolskiego. W 1920 r. był dowódcą kompanii kaemów w 67 pp. Kpt. mianowany ze starsz. 1 lipca 1923 roku. W 1932 r. przeniesiony do KOP, do baonu „Ostróg”. Odznaczony VM 5 kl., KN, KW. Żonaty z Bogdaną z Borówków, miał córkę Janinę.

Zob.: „*Katyń. Księga Cmentarna Polskiego Cmentarza Wojennego*”, praca zbiorowa pod kier. Marka Tarczyńskiego, Warszawa 2000, s. 652 //

http://www.radaopwim.gov.pl/media/pliki/Ksiega_Cmentarna_Katyn.pdf

Adam Moszyński, „*Lista katyńska...*”, s. 195; „*Polscy oficerowie i policjanci zamordowani w Katyniu, Miednoje i w Charkowie oraz obywatele RP z tzw. Ukraińskiej Listy Katyńskiej*” //

http://katedrapolowa.pl/ofiary_z.php?stro-na=65&imie1=&imie2=&nazwisko=&stapien=&miejsce=

Ppor. rez. **Wacław Józef URA**, ur. 24 sierpnia 1912 r. w Truskolasach, pow. opatowski, zginął w 1940 r. w Katyniu. Syn Karola i Antoniny z Sendrowiczów.

Ppor. art. **Jan WISZNIEWSKI**

Absolwent Seminarium Nauczycielskiego w Ostrogu (1932) i dywizyjnego kursu pchor. rez. przy 24 pp (1934). Ppor. mianowany ze starsz. 1 stycznia 1937 roku. Przydzielony do 23 pp. Nauczyciel w szkole powszechnej w kolonii Pomorzanka.

Zob.: „*Katyń. Księga Cmentarna Polskiego Cmentarza Wojennego*”, praca zbiorowa pod kier. Marka Tarczyńskiego, Warszawa 2000, s. 658 // http://www.radaopwim.gov.pl/media/pliki/Ksiega_Cmentarna_Katyn.pdf

Władysław WICHERT, ur. 28 sierpnia 1900 r., zmarł w kwietniu-maju 1940 r. Oficer zawodowy kawalerii WP. Związany z 19 PUł w Ostrogu nad Horyniem, później instruktor Centrum Wyszkożenia Kawalerii w Grudziądzu (rtm). W 1939 r. służył w Ośrodku Zapasowym Wołyńskiej Brygady Kawalerii – dowódca 3 szwadronu ckm-ów. Jeniec w Starobielsku.

Ppor. art. **Jan WISZNIEWSKI**, ur. 8 stycznia 1908 r. w Warkowiczach, pow. dubieński. Syn Franciszka i Marii z Pod-

gruszeckich. Absolwent Państwowego Seminarium Nauczycielskiego w Ostrogu (1927). Powołany z poboru do 13 pal, pozostał w wojsku jako nadterminowy. Ukończył SPchor. dla Podof. (1938). Mianowany ppor. ze starsz. 15 października 1938 roku. Przydzielony do 24 pal jako ofic. zwiad., następnie dca baterii. W 1939 r. dca 7 baterii w III dywizji 24 pal; ranny. [Foto]

Zob.: „*Charków. Księga Cmentarna Polskiego Cmentarza Wojennego*”, praca zbiorowa pod kier. Jędrzeja Tucholskiego, Warszawa 2003, s. 597. //

http://www.radaopwim.gov.pl/media/pliki/Ksiega_Cmentarna_Charkow.pdf

Mjr **Eugeniusz WISZNIEWSKI**, oficer Ośrodka Zapasowego Wołyńskiej Brygady Kawalerii dowódca 3 Dyonu Kombinowanego.

Rtm. kaw. **Jerzy WISZNIEWSKI**, ur. 30 marca 1901 r. w Wołoczyskach k. Starokonstantynowa, zamordowany w 1940 r. w Charkowie. Syn Jana i Marii z d. Pęska. Żołnierz I Korpusu Wschodniego. W WP od 1919 roku. Uczestnik wojny 1919-1921 w szeregach 2 p. uł. Ukończył OS dla Podof. w Bydgoszczy (1923). Mianowany ppor. ze starsz. 15 lipca 1925 roku. Pełnił służbę w 19 Pułku Ułanów Wołyńskich im. Edmunda Różyckiego w Ostrogu nad Horyniem jako dowódca szwadronu. Od 1934 r. instruktor SPK CWK w Grudziądzu. W 1939 r. powtórnie w 19 p. uł. – dowódca 2. szwadronu (rtm). Odznaczony KW.

Zob.: „*Charków. Księga Cmentarna Polskiego Cmentarza Wojennego*”, praca zbiorowa pod kier. Jędrzeja Tucholskiego, Warszawa 2003, s. 598. //

http://www.radaopwim.gov.pl/media/pliki/Ksiega_Cmentarna_Charkow.pdf
„*Polscy oficerowie i policjanci zamordowani w Katyniu, Miednoje i w Charkowie*

Kpt. piech. rez.

Antoni Wacław WITKOWSKI

oraz obywatel RP z tzw. *Ukraińskiej Listy Katyńskiej*” //

http://katedrapolowa.pl/ofiary_z.php?strona=65&imie1=&imie2=&nazwisko=&stapien=&miejsce=

Kpt. piech. rez. **Antoni Wacław WITKOWSKI**, ur. 21 grudnia 1895 r. w Perinie w Rosji, zm. w 1940 r. w Charkowie. Syn Adama i Heleny z Katyńskich. W latach 1916-1917 służył w armii rosyjskiej. Żołnierz III Korpusu Wschodniego. W WP od 1918 roku. Uczestnik wojny lat 1919-1921 w szeregach 33 pp. Od 1922 r. w rezerwie. Przydzielony do 24 pp, w którym odbywał ćwiczenia rezerwy. W 1939 r. awansowany do stopnia kpt. i przydzielony do OK II. Odznaczony KW. Osadnik wojskowy z Wierchowa, pow. ostrogski (później zdołbunowski). [Foto].

Zob.: „Charków. Księga Cmentarna Polskiego Cmentarza Wojennego”, praca zbiorowa pod kier. Jędrzeja Tucholskiego, Warszawa 2003, s. 599. //

http://www.radaopwim.gov.pl/media/pliki/Ksiega_Cmentarna_Charkow.pdf

Ppor. rez. **Wincenty ZALESKI**

St. przod. **Hieronim WYSOCKI**, urodził się 30 września 1891 r. w Ostrogu, zm. w 1940 r. w Miednoje. Funkcjonariusz Policji Państwowej.

Zob.: „*Polscy oficerowie i policjanci zamordowani w Katyniu, Miednoje i w Charkowie oraz obywatele RP z tzw. Ukraińskiej Listy Katyńskiej*” //

http://katedrapolowa.pl/ofiary_z.php?strona=65&imie1=&imie2=&nazwisko=&stapien=&miejsce=

Ppor. rez. **Stanisław WYSOKI**, przydział nie znany. Służył w 19 Pułku Ułanów Wołyńskich im. gen. Edmunda Różyckiego w Ostrogu nad Horyniem.

Ppor. rez. **Wincenty ZALESKI**, ur. 22 stycznia 1909 r. w Ostrogu nad Horyniem. Syn Alojzego i Henryki z Jełowickich. Absolwent Wydziału Leśnego SGGW w Warszawie (1937). Pracownik Lasów Państwowych Łuck-Włodzimierz Wołyński. Ukończył SPRPiech. w Zambrowie (1933). Ppor. od 1 stycznia 1935 roku. Żonaty z Antoniną Mergler, miał córkę Aleksandrę i syna Kazimierza. [Foto]

Zob.: „*Katyń. Księga Cmentarna Polskiego Cmentarza Wojennego*”, praca

zbiorowa pod kier. Marka Tarczyńskiego, Warszawa 2000, s. 722. //

http://www.radaopwim.gov.pl/media/pliki/Ksiega_Cmentarna_Katyn.pdf

Por. posp. rusz. **Stanisław Ludwik ŻURAKOWSKI**, ur. 5 maja 1886 r. w Żytnikach – zm. w kwietniu 1940 r. w Katyniu – oficer rezerwy, burmistrz trzech miast w województwie wołyńskim. Urodził się w Żytnikach w powiecie taraszczańskim, w parafii piatyhorskiej w Ziemi Kijowskiej. Ukończył gimnazjum w Żytomierzu. Trzy lata studiował historię na uniwersytecie moskiewskim, a kiedy rząd wydał ustawę, że tylko Rosjanie mogą uczyć historii w Rosji – przeniósł się na studia prawne do Kijowa. 7 stycznia 1910 roku poślubił Marię Jastrzębską. Miał z nią dziewięcioro dzieci: Edmunda, Annę (zmarła we wczesnym dzieciństwie), Ludwika, Józefa, Marię, Julię, Stanisława, Jadwigę i Antoniego. Podczas I wojny światowej walczył w armii rosyjskiej, a następnie polskiej; otrzymał szereg odznaczeń. Po demobilizacji rozpoczął pracę w starostwie powiatu łukowskiego w Łukowie, później pracował we Włodawie i Lubomlu. W dniu 6 grudnia 1928 r. został przeniesiony do Urzędu Wojewódzkiego we Łucku. Od 1928 do 1931 roku był burmistrzem we Włodzimierzu Wołyńskim, a 12 października 1931 r. został wybrany na burmistrza Zdołbunowa. 17 sierpnia 1934 r. został wybrany burmistrzem Ostroga nad Horyniem i pozostał na tym stanowisku aż do wejścia bolszewików w dniu 17 września 1939 roku. W okresie jego kadencji magistrat wykupił kino i elektrownię z rąk prywatnych. Magistrat zakładał ogródki działkowe i sprowadzał kozy saaneńskie dla rozdawania bezrobotnym i biednym obywatelom miasta. Został aresztowany przez władze sowieckie 17 września 1939 r., około południa, w swoim gabinecie w magistracie.

Por. posp. rusz.

Stanisław Ludwik ŻURAKOWSKI

Nadzwyczajnie obowiązkowy nie uległ prośbom rodziny, aby został w domu. Nie zważając na obecność wojsk radzieckich, jak zawsze, udał się do pracy. Kilka dni siedział w więzieniu w Ostrogu. Ludność miasta składała petycję do władz sowieckich z prośbą o jego zwolnienie. Samochodem ciężarowym wraz z Dowgiałłą, właścicielem majątku w Nowomalinie i mieszkańcem miasta Jełowickim został wywieziony z więzienia ostrogińskiego w kierunku koszar 19 Pułku Ułanów. Z Ostroga przewieziono go do więzienia w Łucku, a potem do Szepetówki, skąd trafił do Kozielska w obwodzie smoleńskim. Został zamordowany w Katyniu w kwietniu 1940 roku. W wykazie więźniów łagrów Kozielsk, Ostaszków, Starobielsk jest pod nr 1226. Jego zgon jest również potwierdzony listami Józefa Iwaszkiewi-

cza z dnia 21 kwietnia 1943 roku i 9 lipca 1943 roku. Żonaty, miał ośmioro dzieci.

W 2001 roku „Wołanie z Wołynia” wydało II wydanie książki pt. „Listy z Kozielska burmistrza miasta Ostroga” (Biały Dunajec – Ostróg 2001). Jest to wstrząsający zbiór dokumentów i fotografii rodzinnych dotyczących przedwojennego burmistrza miasta Ostroga Stanisława Ludwika Żurakowskiego (1886-1940), zamordowanego przez NKWD w Katyniu. Książkę do druku przygotował jego syn, Stanisław Żurkowski, mieszkający w Londynie.

Zob.: „Listy z Kozielska burmistrza miasta Ostroga”, Biały Dunajec – Ostróg 2001, passim; „Katyn. Księga Cmentarna Polskiego Cmentarza Wojennego”, praca zbiorowa pod kier. Marka Tarczyńskiego, Warszawa 2000, s. 745 // http://www.radaopwim.gov.pl/media/pliki/Ksiega_Cmentarna_Katyn.pdf

Rtm. kaw. st. sp. **Kazimierz ŻUROMSKI**, ur. 10 czerwca 1895 r. w Biłce k. Żytomierza, zamordowany w 1940 r. w Charkowie. Syn Juliana i Katarzyny ze Szpilewskich. W latach 1908-1917 służył w armii rosyjskiej. Żołnierz I Korpusu Wschodniego. W WP od 1919 roku. Uczestnik wojny 1919-1921 w szeregach 19 p. uł. Po wojnie służył w 20 p. uł., w 19 Pułku Ułanów Wołyńskich im. Edmunda Różyckiego w Ostrogu nad Horyniem i 2 psk. W 1931 r. przeniesiony w stan spoczynku, przydzielony do kadry OK VII. Odznaczony VM 5 kl., KW 2, medalami 1918-1921 i 10-lecia. Urzędnik. [Foto].

Zob.: „Charków. Księga Cmentarna Polskiego Cmentarza Wojennego”, praca zbiorowa pod kier. Jędrzeja Tucholskiego, Warszawa 2003, s. 645. //

http://www.radaopwim.gov.pl/media/pliki/Ksiega_Cmentarna_Charkow.pdf

„Polscy oficerowie i policjanci zamordowani w Katyniu, Miednoje i w Charkowie

Rtm. kaw. st. sp.

Kazimierz ŻUROMSKI

oraz obywatel RP z tzw. *Ukraińskiej Listy Katyńskiej*” //

http://katedrapolowa.pl/ofiary_z.php?stro-na=65&imie1=&imie2=&nazwisko=&stapien=&miejсце=

Na indeksie osób represjonowanych, opracowanym przez Ośrodek Karta, znajduje się:

Zygmunt BASZYŃSKI, syn Teofila (ur. w 1902). Aresztowany został w dniu 17 września 1939 roku w Ostrogu. Następnie był więziony w Równem (25 maja 1940 r.) i we Lwowie. Później był jeńcem obozu w Krzywym Rogu, obw. Dniepropietrowski. Od 2 września 1941 r. był żołnierzem Armii Andersa w ZSRR w Tockoje.

Zob. Sygn. 1. Alfabetyczna kartoteka ewidencyjna jeńców 1939 roku, Centralne Archiwum Wojskowe w Rembertowie, Kolekcja Akt z Archiwów Rosyjskich. CAW-1. // <http://www.indeks.karta.org.pl/szczegoly.asp?id=128316>

opracował

ks. Witold Józef Kowalów

Drodzy Czytelnicy i Przyjaciele!

*„Uświęcająca moc tej nocy oddala zbrodnie, zmywa winy, przywraca niewinność upadłym, a radość smutnym; Rozprasza nienawiść, usposabia do zgody i ugina potęgę”
(Z „Orędzia Wielkanocnego” [„Exulter”])*

W największe święto chrześcijańskie – pełne Światła Zmartwychwstanie naszego Zbawiciela Jezusa Chrystusa – przyjmijcie moje najszczerze życzenia.

Niech świętowanie wielkiego triumfu wszystko zwyciężającej Miłości napelni nas światłem Chrystusa i rozproszy wszelki mrok i ciemność.

My, chrześcijanie, podzieleni na różne wyznania, w tym roku razem obchodzimy noc paschalną – niech ten fakt będzie źródłem jeszcze większej nadziei i oczekiwań na pojednanie i osiągnięcie pełnej komunii.

W imieniu parafii, redakcji „Wołania z Wołynia” i swego własnego przyjmijcie życzenia dobra, radości i Bożego pokoju.

Niech Pan Bóg wzmacnia Was każdego dnia, błogosławi i napenia Wasze serca konieczne niezbędnymi łaskami.

ks. Witold Józef Kowalów
proboszcz rzymskokatolickiej parafii pw. Wniebowzięcia
Najświętszej Maryi Panny w Ostrogu

Ostróg, Pascha – 4 kwietnia 2010 r.

Дорогі Читачі та Приятелі!

*„Освятчуюча сила цієї ночі віддаляє злочини, змиває провини і повертає невинність упалим і опачеленим радість; нищить ненависть, будує злагоду і сокрушає царства”
(із «Великоднього Послання»).*

У найбільше християнське свято – Світле Воскресіння нашого Спасителя Ісуса Христа – прийміть мої найщиріші зичення.

Нехай святкування великого тріумфу всеперемагаючої Любові наповнить нас світлом Христа і розпорошить всілякі морок і темряву.

Ми, християни, поділені на різні конфесії, цього року разом відзначаємо пасхальну ніч – нехай цей факт буде джерелом, ще більшої надії і сподівань на примирення і осягнення повного сопричастя.

Від імені парафії, редакції «Волення з Волині» і свого прийміть побажання добра, радості та Божого миру.

Нехай Господь Бог зміцнює Вас кожного дня, благословляє і наповнює Ваші серця конче необхідними благодатями.

о. Вітольд-Йосиф Ковалів
парох римо-католицької парафії Успіння
Пресвятої Діви Марії в Острозі

Остріг, Пасха – 4 квітня 2010 р.

Dziedzictwo

KRZYŻ – DRZEWO KWITNĄCE

„Najdalej władasz i służysz w pobliżu,
Król na niebiosach w sercu mym
na krzyżu”
(Adam Mickiewicz)

Zapamiętałem wiernie słowa Jana Pawła II podczas jednej z pielgrzymek do Ojczyzny: „*Dokumentujcie historię naszego narodu!*”. To ważne słowa, bo przecież naród bez historii przestaje istnieć. W Wielkim Poście od kilku lat moje myśli powracają do tajemnicy krzyża. Niezwykłego krzyża, z rodzinnym piętnem cierpienia. Są bowiem krzyże różne – chociaż Krzyż jest jeden. Są radosne na misyjnych szlakach i wieżach świątyń, chwalebne – dziękczynne w klasztornych wirydarzach, ogrodach i przy polskich drogach, bolesne i pokutne – pełne cierpienia i prośby o Bożą łaskę odmiany losu, o przemianę, o zdrowie, o opiekę. O bolesnym krzyżu w mojej rodzinie wiedziałem od dziecka. Często, we wspomnieniach Mamy z Wołynia, stawał krzyż w sadzie jabłonnym, przy domu, krzyż z wojny, świadek losów spalonej wsi, męczeństwa, bólu – ale i łaski. Długo nosiłem się z zamiarem opowieści o tym krzyżu, który wciąż powraca, jakby prosiło swoją historię, na pokrzepienie tych, którzy w życiu krzyża się wyparli lub nim wzgardzili. Ocalał to wspomnienie potomnym.

Dwie wsie założone przez króla Władysława Jagiełłę wraz z parafią Świętej Trójcy w Lubomlu w 1412 r.

Rymacze i Jagodzin, położone były od świątyni o ok. 15 km. Na czasy tamte i późniejsze nie były to odległości duże, ale zważywszy że do lat 20. XX w. ludność polska uczęszczała do tej świątyni, niemały to był wysiłek, zwłaszcza jesienią i zimą. A wiara była mocna, bohaterska. Dopiero w 1926 r. erygowano parafię Św. Izydora w Rymaczach. Mój krzyż – bohater pół wieku historii, stanął od kościoła 4 km, w polskiej kolonii (chutorze) w Nowinach. Zimą 43 r. brat mojej mamy Stanisław Lewczuk, lat 25, ciężko zachorował. Przeziębienie, choroby płuc, wojenny brak leków. To wszystko na kilka długich tygodni złożyło go do łoża cierpienia. Niełatwo się czeka na śmierć, gdy się ma

tyle lat, rodzinę, dzieci. Lekarze orzekli poważne stadium choroby, brak nadziei na wyleczenie. Mimo wojny, ogromnym staraniem chory znalazł się w szpitalu w odległym Maciejowie. Zbliżał się Wielki Tydzień, gdy oczekiwano najgorszej wiadomości. Wojenną zawieruchą, ponad 30 km, mój dziadek pojechał z „święconym” w ostatnie odwiedziny. Stan chorego był beznadziejny. Wiele dni bez pokarmu, bez ruchu, ledwie rozmawiał. Przed wyjazdem rodzice chorego złożyli Bogu ślub, że jeśli Stach wróci, to najpierw wykona duży, dębowy krzyż (a był dobrym stolarzem). Dziadek podał do ust choremu odrobinę święconego i powiedział o złożonym Bogu zamiarze. Oczy chorego pojaśniały. W Wielkanoc już wstał. Wkrótce zaczął wracać do zdrowia i wrócił do domu. Z wykupionego dębu, roboty wujka Stacha, w maju 1943 r. na skraju sadu stanął krzyż. Poświęcony, oplakany, dziękczynny. Na chwałę Ukrzyżowanemu, za wrócone zdrowie. Tego lata rozszalała się rzeź ukraińska. Okoliczne wsie zostały wymordowane i spalone, a spod tego krzyża cała rodzina siedem razy uciekała przed bandytami na stację w Jagodzinie. Zawsze w porę. W kilka miesięcy później i tę kolonię polską – sześć gospodarstw – Ukraińcy spalili do szczytu. Krzyż był w ogniu.

Do pogorzeliska z lękiem śmierci już nikt z bliskich nie wracał. Ostatecznie przepadło całe dziedzictwo. Po przesiedleniu Polaków za Bug w 1945 r. trzeba było czekać 50 lat, aby odwiedzić dziadkowe podwórko. Byliśmy z kolejną, odpustową piel-

grzymką. Mama zawsze się opierała, nie chciała nas zaprowadzić na pogorzelisko swojej młodości. Ale w maju 1995 r. zdarzyło się, że pojechaliśmy na stare, polskie siedlisko. Z daleka w kołchozskich polach kwitły zdziczały sad. Wiśnie i śliwy, samosiejki, ale i stare, dziadkowe jabłonie. Na drodze sadzawka, słoneczny dzień. Przed oczyma Mamy stanął krzyż. Nikt nie wierzył – jak to, wszystko spalone, pół wieku walki z wiarą i krzyżem w sowieckim imperium – a krzyż stoi. Widzimy go, dotykamy, całujemy. Nasz rodowy krzyż. Pochylił się nieco, porósł mchem, ale chwalebnie rozkładał nad nami ramiona, jakby od pół wieku czekał na nas. Nałamałem kwitnących wiśni, odśpiewaliśmy Suplikacje. Nieopodal zawalona studnia i zięby rozśpiewane w jabłoniach. Dalej rys drogi, jakieś krzaki, bzy, olszyna. Ten krzyż przywieźliśmy nie tylko na fotografiach, ale i w sercach. Jego fundator zmarł kilka lat wcześniej, nie wiedział, że ten krzyż przeżył go. Moc Boża większa od najsilniejszej woli człowieka. Byliśmy tacy szczęśliwi – nasz przydomowy krzyż, ofiarny, dziękczynny, jako jeden z nielicznych w diecezji łuckiej przetrwał wszystko. Był świadkiem i stróżem aż do zamartwychwstania kościoła w Rymaczach, Lubomlu, katedry w Łucku i ponad 30 innych świątyń na Wołyniu. Dziwne było jeszcze i to, że najwidoczniej którejś wiosny paliła się trawa w sadzie, pień krzyża od ziemi był wypalony, ledwo trzymał się, ale nie runął. Cekał naszego powrotu, modlitwy.

Krzysztof Koltun

Ze starej kroniki wołyńskiej

KRONIKA PARAFII OSTROGSKIEJ

[ANNUS DOMINI 1624]

EXPENSA

W roku 1624 Dnia 4 octobra

Za przyiachaniem J. X. Biskupa [1]
dla poświęcenia kościoła farskie[g]o za
pułfunta kadzidla gr 22.

Za gradus do krżiżuw na sciani y za pięć
krżiżuw y zamarkina reliqwie za [2] zł 4 gr 8.

Za trzi dunice y trzi miednice y trzi
garce gr 12 /4.

Za dwa przefaky y za sito y za wur wę-
gla gr 16.

Za 12 łokci płótna do woskowania na
ołtarze zł 5 gr 18.

Za 5 funtów wosku do woskowania
płótna y za pracą aptikarczikowi zło 3 y
gr 6.

Za dwa funti kadzidla zł 3 y gr 10.

Za dwa funti bawełni zło 2 gr 20.

Za 36 funtów wosku, zł 18.

Za griszipan zł 1 gr 15.

Za cinober zł 2.

Za kliei do farb zł 1.

Malarzowi od malowania krżiżuw zł 1
gr 18.

Od robienia swiec y za knoti zł 2.

Za dwa funti oliwy zł 1 gr 18.

Za 12 chaków do krżiżuw zł 2.

Za wielkie mari z drzewe[m] zł 2 gr 10.

Od naprawi dwuch zamkuw z klucza-
mi gr 22.

Za dwascie swiec do krżiżuw zł 2.

Za (...) [3] zł 1 gr 11.

Za 12 puszek(?) zł 1 gr 18.

Za czteri puszkzy w które w ołtarze kła-
dziono zł 5 y gr 24.

Od postawienia ław w kościele y od
poprawi zł 9 gr 18.

Za ceber na święconą(!) wodę gr 12.

Za zamek na chur zł 2 y gr 20.

Za naczynie na święconą wodę do
kruchty gr 12 [4] ||

[“Kronika Kościoła Farnego
Ostrogskiego”

– Wojewódzkie Archiwum Państwowe
w Krakowie, Sekcja I, Archiwum
Sanguszków, sygn. 1031, s. 228.]

Odczytał
Taras Wychowaneć

Przypisy:

[1] Chodzi o Stanisława Łubieńskiego
(1573-1640), biskupa łuckiego (1624-
1627).

[2] Dalej niezrozumiały znak.

[3] Żle widoczne słowo.

[4] W tym miejscu kończy się s. 228 Kro-
niki.

Biskupi łuccy**MARCIN SZYSZKOWSKI****1604 – 1607**

Marcin Szyszkowski urodził się w r. 1554 w Ilży – mieście stanowiącym wówczas własność biskupów krakowskich, w którym mieli oni swoją warowną rezydencję i często tu przebywali. Właśnie w ilżańskim zamku biskupim zmarł w bez mała wiek przed narodzinami Szyszkowskiego jeden z pasterzy Kościoła krakowskiego, a zarazem wybitny uczony, Tomasz ze Strzempina († 26 IX 1460), gdy z kolei w dwieście lat później, w tutejszym kościele parafialnym pw. Wniebowzięcia Najświętszej Maryi Panny, odbyła się sakra biskupia Antoniego Kazimierza Ostrowskiego (2 VI 1753), powołanego wówczas na biskupstwo inflanckie, późniejszego arcybiskupa gnieźnieńskiego i prymasa Polski. Pochodził Marcin Szyszkowski ze zubożałej rodziny szlacheckiej herbu Ostoja, jakkolwiek przez swoją matkę, należącą do rodu Skarszewskich herbu Leszczyc, spowinowacony był z odgrywającymi znaczącą rolę w życiu politycznym Rzeczypospolitej schyłku XVI i początków XVII w. Myszkowskimi herbu Jastrzębiec. Dzięki właśnie protekcji Piotra Myszkowskiego, kolejno podkanclerzego koronnego (1563), ordynariusza płockiego (1570) i następnie krakowskiego (1577), miał przyszły pasterz diecezji łuckiej możliwość odbyć studia zagraniczne i – zdecydowany na obiór kariery kościelnej – uzyskać pierwsze znaczniejsze beneficja. Mianowicie po odbyciu nauk w kolegium jezuickim w Pułtusk i rocznych studiach w Akademii Krakowskiej,

Bp Marcin Szyszkowski*Fot. Archiwum*

wyjechał Marcin Szyszkowski w r. 1579 – na koszt biskupa Myszkowskiego – do Rzymu, gdzie kształcił się w Collegium Romanum, zdobywając tam wiedzę retoryczno-humanistyczną, a następnie studiując teologię i prawo. Jednym z jego mistrzów w tej prowadzonej przez jezuitów uczelni rzymskiej był Robert Bellarmin, późniejszy kardynał i arcybiskup Kapui, kanonizowany w r. 1930 i w rok później ogłoszony Doktorem Kościoła. Jego dzieło *“Compendium doctrinae Christianae”* przetłumaczone zostało z języka włoskiego na łacinę właśnie przez Szyszkowskiego. W Wiecznym Mieście przyszły biskup

lucki zawarł też znajomość z młodszym od niego o lat osiem lub dziewięć bratankiem króla Stefana Batorego – Andrzejem Batorym, kreowanym w r. 1584 kardynałem. U jego też boku zamierzał wówczas, wobec ukończenia podjętych studiów, powrócić do Polski, na polecenie swego protektora Myszkowskiego pozostał jednak nadal na Półwyspie Apenińskim, odbywając dalsze studia kolejno w Padwie i Bolonii (do r. 1586). Krakowski biskup wystarał się też dlań (w r. 1587) o kanonikat w kapitule katedralnej na Wawelu.

Po powrocie do kraju został Marcin Szyszkowski kanclerzem Piotra Myszkowskiego i urząd ten sprawował aż do jego śmierci w r. 1591. Wówczas to wyruszył ponownie do Italii, gdzie po raz wtóry immatrykulował się na uniwersytecie w Padwie (1592). Ów drugi pobyt na Półwyspie Apenińskim przyniósł mu doktorat obojga praw, gdy z kolei na niwie kościelnej uzyskał w tym czasie kustodię w kolegiacie sandomierskiej i archidiaconię zawichojską. Po powrocie z zagranicy dokonał też w r. 1595 w Krakowie, przy tamtejszym kościele franciszekanów konwentalnych, fundacji Bractwa Męki Pańskiej, dla którego po latach – już jako biskup – wznosił osobną kaplicę przy tej świątyni (1625). Rządzący diecezją krakowską w latach 1600-1606 Bernard Maciejowski, niegdysiejszy biskup łucki, ponownie powierzył Marcinowi Szyszkowskiemu funkcję kanclerza miejscowego ordynariatu biskupiego, z którego ów niedługo później powołany został w r. 1603 przez króla Zygmunta III Wazę (suplika z 7 VI t.r.) na koadiutora przy biskupie Stanisławie Gomolińskim w Łucku. Po procesie informacyjnym, przeprowadzonym przez nuncjusza Klaudiusza Rangoniego, otrzymał też

24 XI 1603 ze strony papieża Klemensa VIII prekonizację na biskupa tytularnego Christopolis. Tenże rok 1603 zapisał się również w biografii Szyszkowskiego wzniesieniem przezeń w rodzinnej Ilży, gdzie był zresztą proboszczem, nowego korpusu kościoła parafialnego (uprzednio natomiast, w r. 1595, przeprowadził tamże remont prezbiterium). Śmierć biskupa Gomolińskiego w roku następnym złożyła na barki Marcina Szyszkowskiego odpowiedzialność za losy społeczności ludu Bożego diecezji łuckiej.

Na jej czele stał Szyszkowski jako ordynariusz zaledwie trzy lata (1604-1607). Już w r. 1604 sprowadził on do Łucka bliskich mu z racji chociażby niegdysiejszych studiów w kolegium pułtuskim i w Collegium Romanum jezuitów (od razu po przybyciu objęli tu obowiązki kaznodziejów i penitencjarzy katedralnych), dla których założył początkowo dom misyjny. W niedługim wszakże czasie powstało tu (r. 1608) właśnie z fundacji Marcina Szyszkowskiego ich kolegium, przy którym w latach 1616-1639 wzniesiony został okazały kościół pw. ŚŚ. Piotra i Pawła (również z zapisanych przezeń środków) – od r. 1787 świątynia katedralna diecezji. Wraz z rokiem 1610 zaczęło też funkcjonować przy nim diecezjalne seminarium duchowne, którego prowadzenie powierzono zostało właśnie Towarzystwu Jezusowemu. Prócz kolegium jezuitów w stolicy diecezji pasterz ten założył i hojnie uposażył także klasztory franciszekanów-obszerników (bernardynów) w Brześciu (1605) i franciszekanów konwentalnych w Krzemieńcu (1607). W dziejach łuckiej kapituły katedralnej zapisał się doprowadzając do uchwalenia w r. 1606 nowych jej statutów. Z woli Stolicy Apostolskiej

biskup Szyszkowski zajmował się też sprawą pozyskania dla unii prawosławnych magnatów (m.in. kniazia Konstantego Ostrogskiego) i szlachty, samemu wykazując w tym względzie wiele inicjatywy. Choć w roku 1606 król Zygmunt III postanowił o jego awansie na biskupstwo płockie pasterz ten zdążył jeszcze przeprowadzić w dniach 15-17 IX 1607 synod diecezjalny, obradujący w Janowie Podlaskim (ustawy synodalne, wśród nich *„De sacra Ruthenorum unione promovenda”*, ukazały się niebawem drukiem w Zamościu). Stolicę biskupią w Płocku miał Szyszkowski objąć po Wojciechu Baranowskim, którego monarcha przeniósł z kolei na biskupstwo włocławskie, zwolnione przez powołanego na pasterza diecezji krakowskiej (po kardynale Bernardzie Maciejowskim) Piotra Tylickiego. Papież Paweł V zatwierdził nowego ordynariusza płockiego na tej godności dnia 18 VII 1607.

Biskupem w Płocku był Marcin Szyszkowski lat dziewięć, po czym w r. 1616 (bulla translacyjna z 17 X) awansowany został na biskupstwo krakowskie, którym rządził z kolei lat czternaście. W stolicy diecezji płockiej ufundował w r. 1611 kolegium jezuitów przy kolegiacie św. Michała, a w rok później przeprowadził synod diecezjalny. Również po przenosinach do diecezji krakowskiej odbył tu w r. 1621 synod. W r. 1627 założył Szyszkowski na górze Karczówce, położonej w bliskości należących do biskupów krakowskich Kielc, kościół i klasztor franciszkanów-obserwantów (bernardynów), dokąd też sprowadził z Mediolanu relikwie św. Karola Boromeusza (obranego na patrona tej fundacji). Za jego również rządów przybyli do diecezji franciszka-

nie-reformaci. Z ustanowienia papieża Grzegorza XV pełnił on zresztą funkcje komisarza dla zakonów franciszkańskich. Jako dostojnik kościelny i mąż stanu cieszył się Marcin Szyszkowski zaufaniem króla Zygmunta III, który w r. 1626 chciał go powołać na wakującą po śmierci Henryka Firleja stolicę prymasowską w Gnieźnie, on sam jednak uchylił się przed przyjęciem tej godności.

Zmarł niegdysiejszy biskup łucki 30 IV 1630 w Krakowie, pozostawiając po sobie dobrą pamięć wśród współczesnych, jak i obfitą spuściznę piśmienniczą dla pożytku potomnych. Pochowany został w królewskiej katedrze na Wawelu, obok konfesji św. Stanisława, nad którą to wznosił w r. 1624 (w okresie rządów biskupich w Krakowie) okazałe mauzoleum. Pomnik nagrobny wystawił mu w tym miejscu bratanek Mikołaj Szyszkowski, w latach 1633-1643 piastujący godność ordynariusza warmińskiego. Według opinii współczesnego historiografa Reinholda Heidensteina, skreślonej jeszcze za lat życia Marcina Szyszkowskiego, był on *„mężem rzadkiej roztropności”*.

Krzysztof Rafał Prokop

[Krzysztof Rafał Prokop, *„Sylwetki biskupów łuckich”*, Biały Dunajec – Ostróg 2001, s. 65-70.]

**Ostoja – herb
bpa Marcina
Szyszkowskiego**

